

GRATË DHE VAJZAT NË FUSHËN E SPORTIT: Hulumtim mbi stereotipet gjinore dhe barrierat që pengojnë qasjen e barabartë në sport

Autoret:

Dina Vllasaliu: Menaxhere e Projekteve/Hulumtuese, IDRA Kosova

Nora Jusufi: Drejtoreshë, IDRA Kosova

Luljeta Demolli: Drejtoreshë Ekzekutive, QKSGJ

Dhjetor 2022

Ky hulumtimi është realizuar nga Qendra Kosovare për Studime Gjinore dhe i mbështetur dhe financuar nga Agjencia për Barazi Gjinore (ABGJ), Zyra e Kryeministrit të Republikës së Kosovës.

Pikëpamjet e shprehura në këtë dokument janë të autorëve, bazuar në pikëpamjet e pjesëmarrësve të fokus grupeve dhe të intervistuarve dhe nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e palëve të tjera.

Përmbajtja

Hyrje dhe motivimi.....	4
Metodologjia.....	7
Profili demografik i individëve të anketuar.....	7
Rezultatet.....	11
Lloji i Sportit dhe Anëtarësimi në Federatë.....	11
Sfidat kryesore të grave sportiste.....	13
Ndikimi i familjes dhe komunitetit për të ndjekur sportin.....	16
Të ardhurat financiare nga sporti.....	19
Qasja në objekte, infrastruktura sportive dhe koha e stërvitjes.....	22
Ekspozimi ndaj ngacmimit seksual.....	26
Mbulimi mediatik dhe tifozeria.....	30
Kufizimet.....	32
Përfundime dhe rekomandime.....	32
Shtojcat.....	34
Shtojca 1: Udhëzues për moderimin e fokus grupeve për sportistët gra.....	34
Shtojca 2: Udhëzues për Moderimin e Fokus Grupeve për përfaqësuesit institucionalë dhe të OJQ-ve..	36

Tabela e figurave dhe tabelave

Figura 1. Shpërndarja Rajonale.....	8
Figura 2. Statusi Martesor.....	8
Figura 3. Niveli arsimor i të anketuarëve.....	9
Figura 4. Statusi i Punësimit.....	9
Figura 5. Të ardhurat mujore personale.....	10
Figura 6. Të ardhurat mujore të familjes.....	10
Figura 7. Përfshirja në sport	11
Figura 8. Vitet në këtë sport profesionalisht kundrejt joprofesionalisht	12
Figura 9. Numri i viteve të luajtura dhe lloji i sportit	12
Figura 10. Anëtarësia e Federatës Kosova.....	13
Figura 11. Tre sfidat kryesore për t'u bërë një sportiste profesioniste.....	14
Figura 12. Sfida kryesore për t'u bërë një sportiste profesioniste.....	14
Figura 13. Sfida kryesore në llojet e sportit.....	15
Figura 14. Mbështetja e familjes në përfshirjen në sport.....	16
Figura 15. Deklarata mbi ndikimin e familjes.....	17
Figura 16. Pranimi i përfshirjes sportive nga komuniteti dhe vendi Shtet.....	17
Figura 17. Aplikimi për Subvencionimin Zyrtar të Sportit.....	19
Figura 18. Perceptimet e grave për pagesën e burrave për të njëjtin sport.....	21
Figura 19. Deklarata mbi kushtet e pagesës.....	21
Figura 20. Kënaqësia me kushtet e objektit sportiv.....	23
Figura 21. Çfarë i pengon gratë të ndihen të lirshme në dhomat e zhveshjes	24
Figura 22. Deklarata mbi objektet sportive.....	24
Figura 23. Kohët gjatë ditës kur trajnohen.....	25
Figura 24. Njohuritë për raportimin e ngacmimeve seksuale dhe grupmoshat.....	28
Figura 25. Udhëzime të qarta të Federatës në Raportimin e Ngacmimeve Seksuale.....	28
Figura 26. Personi përgjegjës për raportimin e ngacmimit seksual.....	28
Figura 27. Deklarata të Ngacmimit Seksual.....	27
Figura 28. Perceptimet e arsyeve pse burrat paguhën më shumë për të njëjtin sport.....	30
Figura 29. Deklaratat e Mbulimit të Medias.....	31
Figura 30. Deklaratat e bazës së tifozëve.....	31
 Tabela 1. Grupmosha e të anketuarëve.....	 9
Tabela 2. Burimi i pagesës.....	19
Tabela 3. Vendet e Trajnimit të Grave Sportiste.....	22
Tabela 4. Shpeshtësia e trajnimit në javë.....	25

Hyrje dhe motivimi

Fuqizimi i grave përmes sportit është një temë e debatuar gjatë që ka marrë vull në vitet e fundit. Pjesëmarrja gjithëpërfshirëse e grave në sport shihet si vendimtare për arritjen e barazisë gjinore dhe sfidimin e normave shoqërore prezente në kulturat anembanë botës [1]. Edhe në Kosovë, pjesëmarrja e grave në sport pritet t'a ndihmojë kapërcimin e hendekut të pabarazisë gjinore dhe fuqizimin e grave të të gjitha përkatësive etnike [2]. Në fakt, Kosova tashmë ka bërë përparim drejt trajtimit të pabarazisë gjinore përmes pjesëmarrjes gjithëpërfshirëse në sport, me sportiste të njohura që marrin pjesë në gara të ndryshme ndërkombëtare, përfshirë këtu edhe lojërat olimpike.

Pjesëmarrja sportive gjithëpërfshirëse është në fakt një "e drejtë themelore për të gjithë" sipas përkufizimit të UNESCO-s për të drejtat për sport dhe edukim fizik [3]. Megjithatë, është e padiskutueshme që përgjithësisht pjesëmarrja e grave në sport është historikisht më pak e theksuar dhe më pak e popullarizuar sesa pjesëmarrja e burrave në po të njëjtat sporte. Edhe në Kosovë ka dukshëm më pak sportiste profesioniste dhe trajnere të çertifikuara në krahasim me burrat në pothuajse çdo kategori sportive. Sipas statistikave të fundit sportive të publikuara nga Agjencia e Statistikave të Kosovës, nga numri i përgjithshëm i sportistëve në të gjitha kategoritë sportive, rreth 25% janë vajza/gra (3,775 nga 15,253) dhe nga të punësuarit në të gjitha kategoritë sportive, 16.2% janë vajza/gra (273 nga 1,684) [4]. Megjithëse të dhënat janë gati dhjetë vjet të vjetra, janë të vetmet statistika të publikuara nga Agjencia e Statistikave dhe gjithsesi janë ende të rëndësishme në pasqyrimin e drejtë të mungesës së pjesëmarrjes së grave në sport.

Korniza ligjore e Kosovës parasheh të drejtën e grave për pjesëmarrje të barabartë në sport dhe thekson rëndësinë e ofrimit të mundësive të barabarta pavarësisht nga përkatësia gjinore apo etnike. Për shembull, Ligji për Barazinë Gjinore thekson barazinë në punësim dhe pagë të barabartë pavarësisht nga gjinia e individit[5]. Për më tepër, Ligji i Sportit potencon rëndësinë e simetrisë në përfshirjen gjinore në anëtarësimet në federatat sportive dhe thekson se klubet përkatëse që punësojnë sportistë profesio-

[1]UN Women. Në fokus: Gratë dhe Vajzat në Sport. <https://www.unwomen.org/en/news/stories/2016/2/lakshmi-puri-speech-at-value-of-hosting-mega-sport-event>

[2]Kosova promovon sportin si një mjet i fuqishëm për të nxitur ndryshimet sociale. UN Women. <https://eca.unwomen.org/en/news/stories/2019/04/kosovo-promotes-sport-as-a-powerful-vehicle-to-drive-social-change>

[3]Konventa Ndërkombëtare e Edukimit Fizik, Aktivitetit Fizik dhe Sportit. UNESCO-s. https://en.unesco.org/sites/default/files/sport_e.pdf

[4]Statistikat e Sportit për vitin 2013. Agjencia e Statistikave të Kosovës. <https://ask.rks-gov.net/media/2039/statistikat-e-sportit-2013.pdf>

[5]Ligji i Kosovës për Barazi Gjinore (Ligji Nr. 2004/2), Neni 12. <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2457>

-nistë duhet të respektojnë të drejtat dhe detyrat në të këtyre të fundit siç diktohet nga Ligji i Punës [6]. Ligji i Punës sipas nenit 55 përcakton gjithashtu rëndësinë e pagës së barabartë të burrave dhe grave për punë me vlerë të njëjtë [7]. Megjithatë, për të njëjtin sport, supozohet se gratë paguhen më pak se homologët e tyre burra dhe shpesh nuk mund të sigurojnë jetesën vetëm nga paga e tyre si sportiste profesioniste. Edhe pse nuk ka ndonjë statistikë të drejtpërdrejtë për këtë për Kosovën, ekzistenca e këtij boshllëku në paga në vende të tjera të botës [8] le të kuptohet se kjo dukuri me gjasë është prezente edhe në Kosovë.

Përveç kësaj, Ligji për Mbrojtjen nga Diskriminimi thekson rëndësinë e trajtimit të drejtë dhe ndalon rreptësisht trajtimin diskriminues në formën e diskriminimit të drejtpërdrejtë dhe të tërthortë, ngacmimit seksual dhe psikologjik, si dhe diskriminimeve të tjera bazuar në karakteristikat demografike të një personi [9]. Megjithatë, ngacmimi seksual është një temë e përhapur në shoqërinë e Kosovës, me rreth 64.1% të grave që raportojnë se janë ngacmuar seksualisht në përgjithësi krahasuar me 32.5% të burrave [10], dhe mentaliteti i fajësimit të viktimës mbizotëron në shoqëri edhe sot e kësaj dite. Ndonëse nuk ka statistika të disponueshme për ngacmimet seksuale të grave sportiste profesioniste në veçanti, situata pritet të jetë e njëjte si ajo e përgjithshmja në vend.

Në përmbushje të ligjit për barazi gjinore, Agjencia Për Barazi Gjinore/Zyra e Kryeministrit në bashkëpunim ka hartuar Programin e Kosovës për Barazi Gjinore 2020-2024 [11]. Ky program është ndërtuar mbi tre shtylla/objektiva duke përfshirë a) fuqizimin ekonomik dhe mirëqenien sociale, b) zhvillimin njerëzor, rolet dhe marrëdhëniet gjinore, si dhe c) të drejtat e grave, qasjen në drejtësi dhe sigurinë e tyre. Shtylla e dytë fokusohet në rritjen e përfshirjes së grave në sport mes disiplinave të tjera dhe parashikon që deri në vitin 2024, 6 klube sportive të drejtohen nga gratë dhe 50% e buxhetit të sportit t'i kushtohet aktiviteteve sportive të grave [12]. Ky objektiv synon gjithashtu të rrisë ndërgjegjësimin e publikut për pjesëmarrjen e grave në sport dhe të përmirësojë infrastrukturën e lidhur me të (objektivi II.2.3 në planin e veprimit të Programit të Kosovës për Barazi Gjinore), me premisën që aktualisht gratë nuk kanë qasje në infrastrukturën e duhur dhe të sigurt për t'u zhvilluar si sportiste.

Ky program gjithashtu thekson mungesën e mbulimit mediatik të grave në përgjithësi. Ai thekson për shembull se mesatarisht, kronikat mediatike me gruan si fokusin kryesor variojnë nga 5.21% në 7.72% në televizionet kombëtare. Ngjashëm me median e shkru-

[6] Ligji i Kosovës në Sport (LIGJ Nr. 2003/24), neni 28 dhe 39 respektivisht. <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2490>

[7] Ligji i Punës i Kosovës (Ligji Nr.03/L -212), neni 55. <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=2735>

[8] Morgan, Sh. Të punosh dy herë më shumë për më pak se gjysma: Një kritikë socio-ligjore e justifikimeve gjinore që përjetësojnë pagën e pabarabartë në sport. <https://journals.library.columbia.edu/index.php/lawandarts/article/view/8956>

[9] Ligji i Kosovës për Mbrojtjen nga Diskriminimi (Ligji Nr. 05/L -02-1), Neni 4 <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=10924>

[10] Ngacmimet seksuale në Kosovë. Rrjeti i Grave të Kosovës dhe Agjencia Austriake për Zhvillim. <https://womensnetwork.org/wp-content/uploads/2018/10/20160223185243349.pdf>

[11] Programi i Kosovës për Barazi Gjinore 2020-2024. Zyra e Kryeministrit dhe Agjencia për Barazi Gjinore. <https://abgj.rks-gov.net/assets/cms/uploads/files/Programi%20i%20Kosov%C3%ABs%20p%C3%ABr%20Barazi%20Gjinore%202020-2024%20-%20SHQIP%20-%20FINAL.pdf>

[12] Po aty.

-ar, "gratë në politikë" dhe "dhuna ndaj grave" janë dy kategoritë kryesore ku gratë përmendën më së shumti si kryefjalë [13]. Edhe pse kategoria e sportit renditet në vendin e tretë, mund të supozojmë se kjo vjen si rezultat i lulëzimit të sportistëve të Kosovës në sportin e Xhudos, por jo domosdoshmërisht për shkak të një mbulimi gjithëpërfshirës të kategorive të ndryshme sportive dhe sukseseve të grave në secilën prej tyre. Ky fakt mund të sjellë probleme në njohjen e grave në industrinë e sportit dhe të krijojë vështirësi në krijimin e një bazë tifozësh për çdo sportiste.

Së fundi, Komiteti Olimpik i Kosovës njih mangesitë e vendit në përfaqësimin joadekuat të grave në sport. Ata organizojnë seminare vjetore me temë "Barazia dhe Diversiteti gjinor" [14], me qëllim kryesor promovimin e pjesëmarrjes së grave në sport dhe shkaputjen nga besimet e komunitetit se pjesëmarrja në sport është e paraparë për burrat.

Duke konsideruar kornizën ligjore dhe mjedisin aktual social për gratë sportiste, Agjencia Për Barazi Gjinore (ABGJ) ka mbështetur Qendrën Kosovare për Studime Gjinore (QKSGJ) e cila ka angazhuar IDRA Research and Consulting në Kosovë e për të kryer një studim rreth sfidave dhe mundësive të grave sportiste në Kosovë.

Në veçanti, ky studim u përpoq të kuptonte sfidat me të cilat përballen sportistet kosovare në një mori sferash, duke përfshirë:

- Sportin që këto gra luajnë dhe anëtarësimin e tyre në federata
- Sfidat kryesore të grave sportiste
- Ndikimin e familjes në vendimin për të ndjekur një sport profesionalisht dhe besimet e komunitetit, si për veten ashtu edhe për koleget
- Të ardhurat financiare nga angazhimi profesional në një sport si dhe nëse këto të ardhura mjaftojnë për të jetuar, si për veten ashtu edhe për koleget
- Qasja në infrastrukturë adekuate dhe të përditësuar me nevojat e sportistëve, si për veten ashtu edhe për koleget
- Të kuptuarit e shkallës së ekspozimit ndaj ngacmimit seksual të individit dhe kolegeve, si dhe politikat e raportimit (nëse ka) në rast të një incidenti të ngacmimit seksual, dhe
- Sa shumë vëmendje mediatike ju kushtohet atyre, kolegeve dhe ndikimin që kjo ka në rritjen e numrit të tifozëve

Pjesët e mëposhtme të raportit shtjellojnë metodologjinë e përdorur për mbledhjen e të dhënave, rezultatet nga anketat dhe fokus grupet në secilën nga sferat/temat e lartpërmendura, si dhe një përmbledhje dhe rekomandime që rezultojnë nga gjetjet e anketës dhe fokus grupet.

[13] Po aty.

[14] Komiteti Olimpik i Kosovës. <https://noc-kosovo.org/sq/njarjet>

Metodologjia

Ky hulumtim ka përdorur diskutime në fokus grupe dhe anketim të sportisteve për të kuptuar sfidat dhe mundësitë e sportisteve profesioniste dhe jo-profesioniste dhe mundësitë e tyre për avancim. Për realizimin e këtij hulumtimi, janë kontaktuar për anketim 150 sportiste mbi 18 vjeç në Kosovë për të mësuar më shumë rreth eksperiencave, perceptimeve dhe qëndrimeve të tyre kundrejt të qenit një sportiste grua në vend.

Gjithashtu janë organizuar pesë diskutime në fokus grupe me karakteristikat e mëposhtme:

- 2 FG me sportiste dhe trajnerë që jetojnë në vende të ndryshme në Kosovë
- 1 FG me përfaqësues komunalë të Drejtorive të Sportit, Kulturës, dhe Artit
- 1 FG me përfaqësues të institucioneve publike/federatave të sportit/tjera
- 1 FG me përfaqësues të OJQ-ve sportive dhe të drejtave të grave

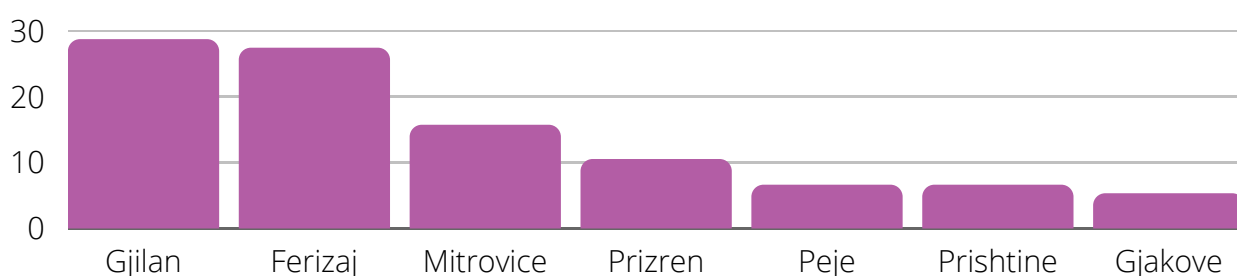
Ndonëse anketat mund të kenë mjaftuar potencialisht për të marrë informacionin e nevojshëm për qëllimin e këtij studimi, fokus grupet kanë shërbyer gjithashtu për të përforcuar gjetjet dhe identifikuar sfidat. Për më tepër, për shkak të natyrës së fokus grupeve ku diskutimi zgjat më gjatë se sa në një anketë, idetë dhe mendimet mund të shtjellohen më lehtë. Gjithashtu, organizimi i fokus grupeve me përfaqësues të ndryshëm ofroi këndvështrime të shumta për gratë sportiste nga organizatat/institucionet përkatëse. Me anë të fokus grupeve, studimi ka identifikuar llojllojshmërinë e përgjigjeve të personave të ndryshëm në pyetjet mbi rolin e institucioneve, federatave dhe OJQ-ve në promovimin e grave sportiste dhe disponueshmërinë e subvencioneve të ofruara për këto gra.

Pjesa e raportit më poshtë paraqet detajisht karakteristikat demografike të individëve të anketuar dhe pjesëmarrësve të fokus grupeve.

Profili demografik i individëve të anketuar

Sportistët e anketuara kanë qenë nga rajone të ndryshme të Kosovës. Shumica e tyre ishin përkatësisht nga Gjilani, Ferizaji dhe Mitrovica, me më pak të anketuara nga Peja, Prizreni, Gjakova dhe Prishtina. Figura 1 më poshtë paraqet shpërndarjen rajonale në përqindje.

Figura 1. Shpërndarja Rajonale

Gjithashtu, ia vlen të ceket se 88.3% e grave të anketuara kanë qenë nga zonat urbane dhe 11.7% nga zonat rurale. Për më tepër, siç tregon Figura 2, shumica e sportistëve të anketuara ishin beqare e të pamartuara (81.8%), ato që ishin në një lidhje (13%), të martuara (3.9%) dhe të divorcuara (1.3%). Kategoritë e tjera përfshinin gjithashtu: “duke bashkëjetuar” dhe “e ve”, por meqenëse nuk pati gra të anketuar në këto kategori, nuk janë përfshirë në figurën e mëposhtme.

Figura 2. Statusi Martesor

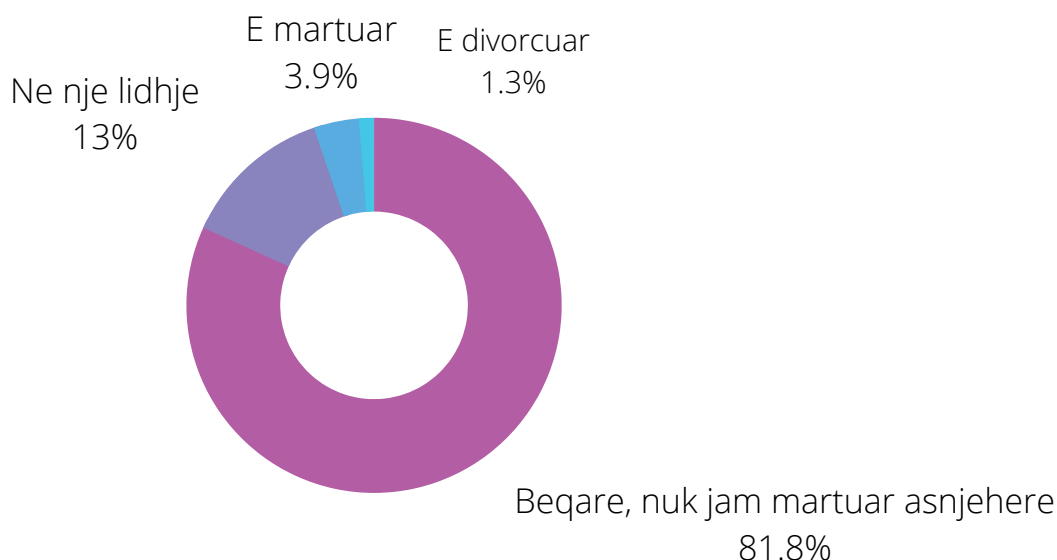

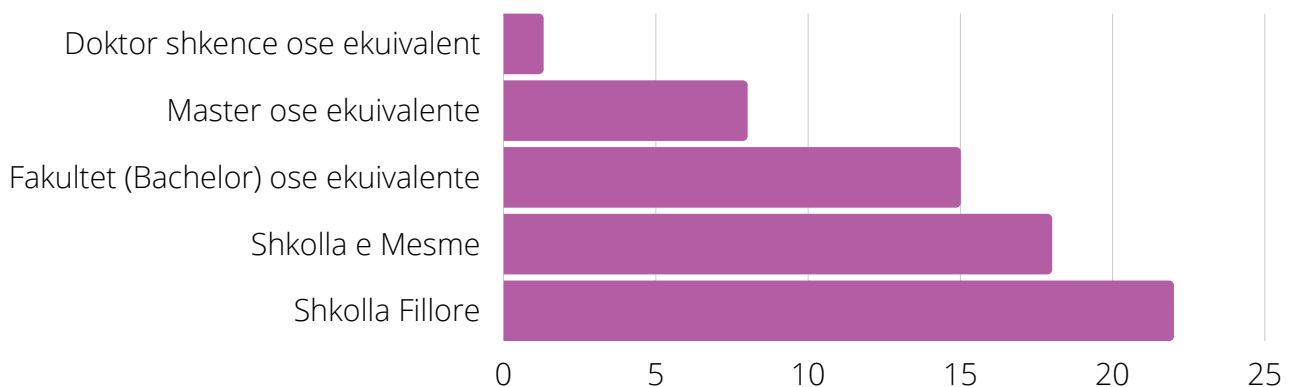
Tabela më poshtë gjithashtu paraqet grupmoshat e grave të anketuara. Siç mund të shihet, shumica e të anketuarëve janë të rinj të moshës 18-25 vjeç.

Grupmosha	Përqindjet
18-25	87%
26-35	11.7%
36-45	1.3%

Tabela 1. Grupmosha e të anketuarëve

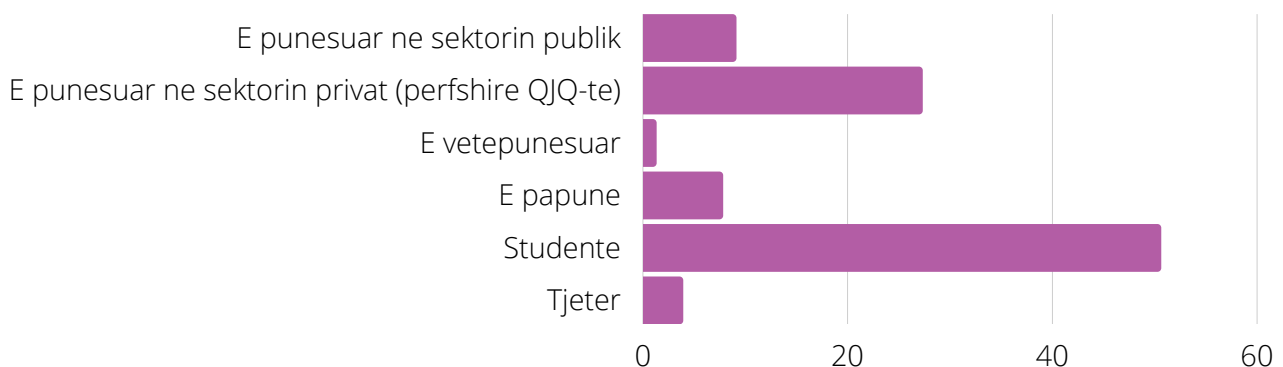
Për sa i përket nivelit të tyre arsimor, shumica dërrmuese e grave të anketuara kishin përfunduar shkollën e mesme (58.4%), ndjekur nga ato me diplomë bachelor (32.5%), diplomë master (5.2%), arsim fillor (2.6%), dhe Ph.D. (1.3%). Figura 3 më poshtë paraqet nivelin e arsimimit në mënyrë më të detajuar. Mostra e mbledhur mund të thuhet se përbëhet nga nivel mjaft i edukuar i shoqërisë, me 39% që kanë të paktën nivelin bachelor të përfunduar.

Figura 3. Niveli arsimor i të anketuarëve

Kur është fjala për nivelin e tyre të punësimit, siç detajon Figura 4 më poshtë, shumica e individëve të anketuar kanë qenë studentë (50.6%) dhe vetëm 37.7% rezultojnë si të punësuar qoftë në sektorin publik, në sektorin privat (përfshirë këtu shoqëritë civile) ose të vetëpunësuar.

Figura 4. Statusi i Punësimit

Së fundi, mund të themi se shumica e individëve të intervistuar kanë të ardhura mujore që bien nën pagën mesatare të Kosovës [15], përkatësisht pothuajse 52% e individëve të intervistuar kishin paga ndërmjet 0-249 EUR në muaj (Figura 5). Situata është e ngjashme kur merren parasysh të ardhurat e familjes në total. Siç tregon Figura 6, një total prej 72.8% e individëve të anketuar raportuan se të ardhurat e tyre mujore të familjes bien nën 1200 EUR/muaj. Duke marrë parasysh këto të ardhura, është e rëndësishme të kuptohet se rroga e marrur nga të luajturit sport (ose mungesa e kësaj rroge) mund të shihet si një nga pengesat kyçe të grave sportiste për t'u marrë me sport, pavarësisht dëshirës që mund t'a kenë për ta ndjekur sportin.

Figura 5. Të ardhurat mujore personale

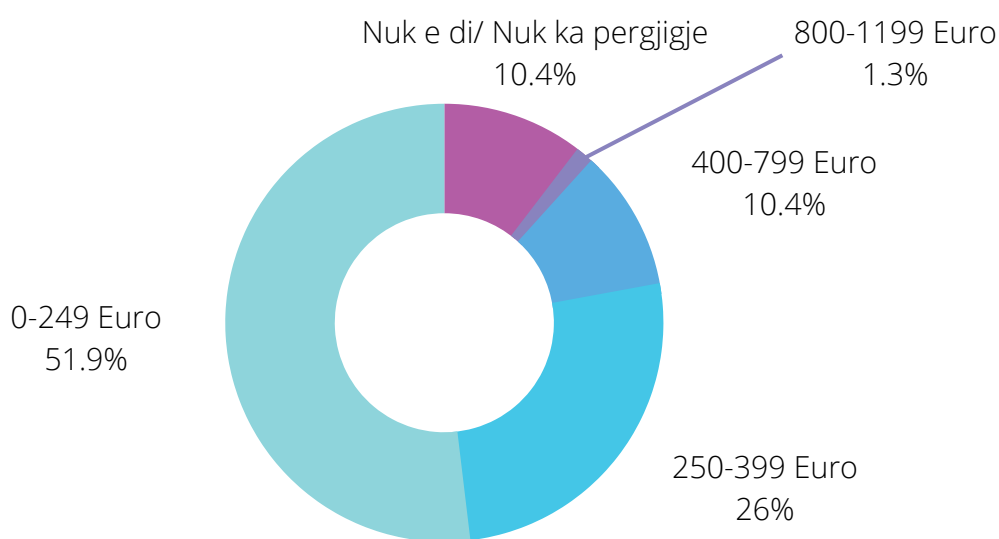
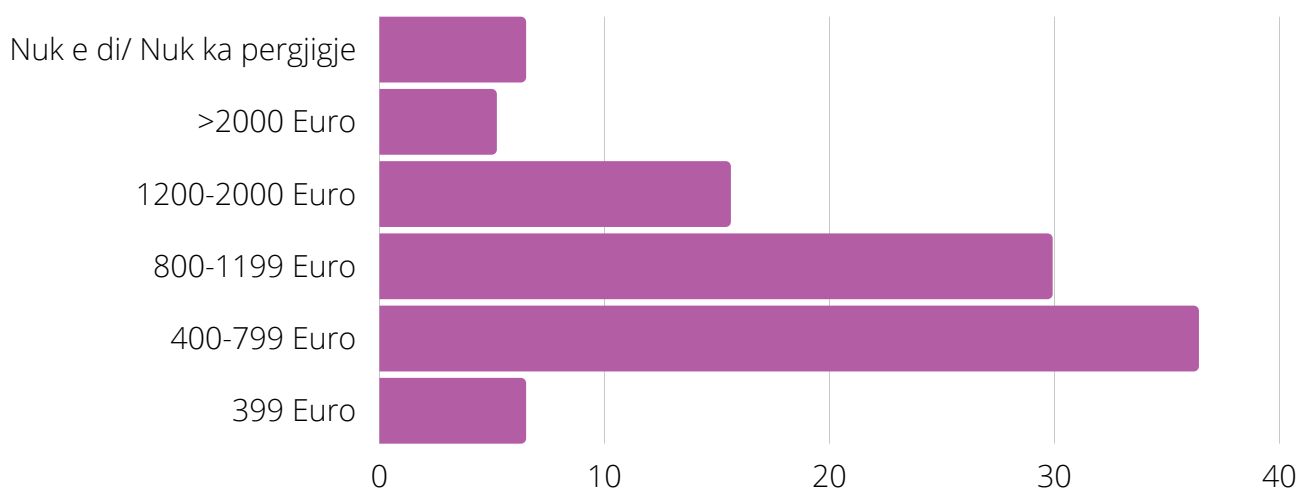

Figura 6. Të ardhurat mujore të familjes

[15]Niveli i pagave në Kosovë, 2021: <https://ask.rks-gov.net/en/kosovo-agency-of-statistics/add-news/wage-level-in-kosovo-2021>

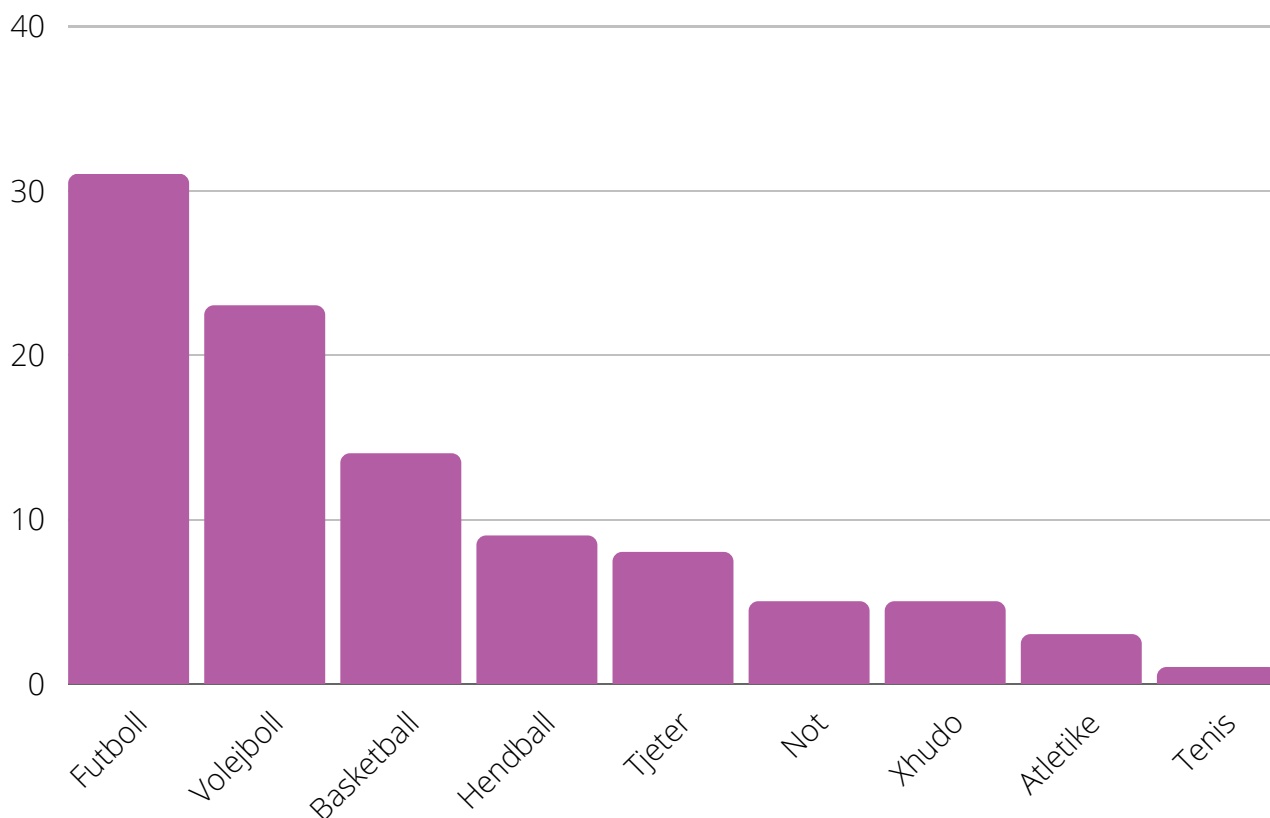
Rezultatet

Kjo pjesë e raportit paraqet një analizë përshkruese të përgjigjeve të individëve mbi sfidat dhe mundësitë që ato kanë në ndjekjen e një sporti në Kosovë. Nënseksionet e mëposhtme shtjellojnë përgjigjet e individëve fillimisht në terma të përgjithshëm në lidhje me sportin që ato luajnë dhe numrin e viteve të përfshirjes në këtë sport. Më pas raporti shtjellon sfidat kryesore që gratë sportiste në Kosovë i konsiderojnë si pengesa për t'u bërë sportiste profesioniste, ndikimin e familjes dhe komunitetit në ndjekjen e sportit, të ardhurat e krijuara nga sporti, qasjen në objekte dhe infrastrukturën e përgjithshme sportive, ekspozimin ndaj ngacmimit seksual, si dhe shkallën e mbulimit mediatik dhe bazën e krijuar të fansave.

Lloji i Sportit dhe Anëtarësimi në Federatë

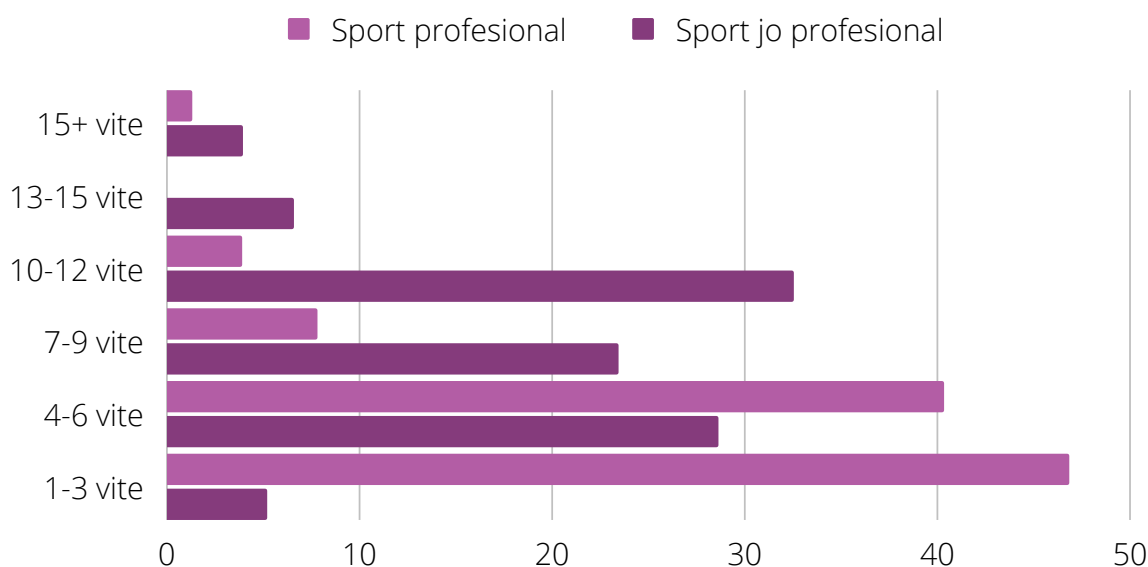
Fillimisht, është e rëndësishme të theksohet se 97.4% e individëve të anketuar raportuan se ishin sportiste profesioniste. Për më tepër, grafiku i mëposhtëm tregon përqindjet e llojit të sportit që të anketuarat luajnë. Tre sportet më shpesh të luajtura përfshijnë futbollin, volejbollin dhe basketbollin me 31.2%, 23.4% dhe 14.3% të të anketuarave të përfshira respektivisht në këto sporte.

Figura 7. Përfshirja në sport

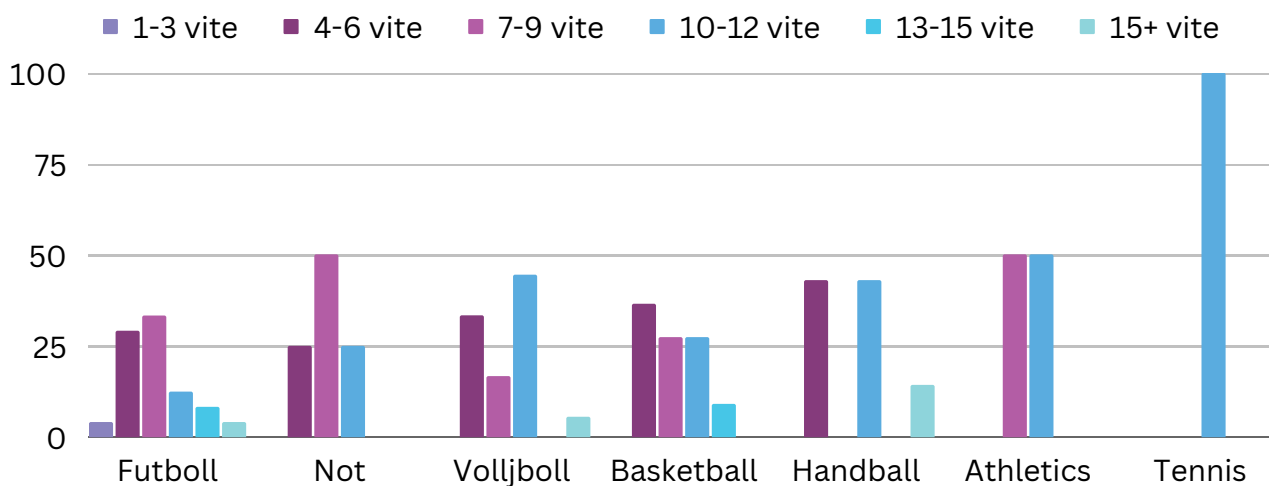
Për më tepër, gratë e anketuara u nxitën gjithashtu të përgjigjen për numrin e viteve që janë të përfshira në këtë sport, si në aspektin profesional ashtu edhe në atë joprofesional. Figura 8 më poshtë paraqet numrin e viteve që ato mirren me sport qoftë në mënyrë profesionale, apo edhe si hobi. Siç mund të shihet, marrja me sport në kohë të lirë është mjaft e shpërndarë në mostrën tonë (p.sh. 23.4% dhe 32.5% janë përgjigjur të luajnë këtë sport për argëtim përkatësisht për 7-9 vjet dhe 10-12 vjet). Gjithsesi, përqindja e grave që e luajnë këtë sport profesionalisht është dukshëm më e ulët (p.sh. 7.8% dhe 3.9% janë përgjigjur që janë të përfshirë në këtë sport profesionalisht për 7-9 vjet dhe 10-12 vjet, përkatësisht).

Figura 8. Vitet në këtë sport profesionalisht kundrejt joprofesionalisht

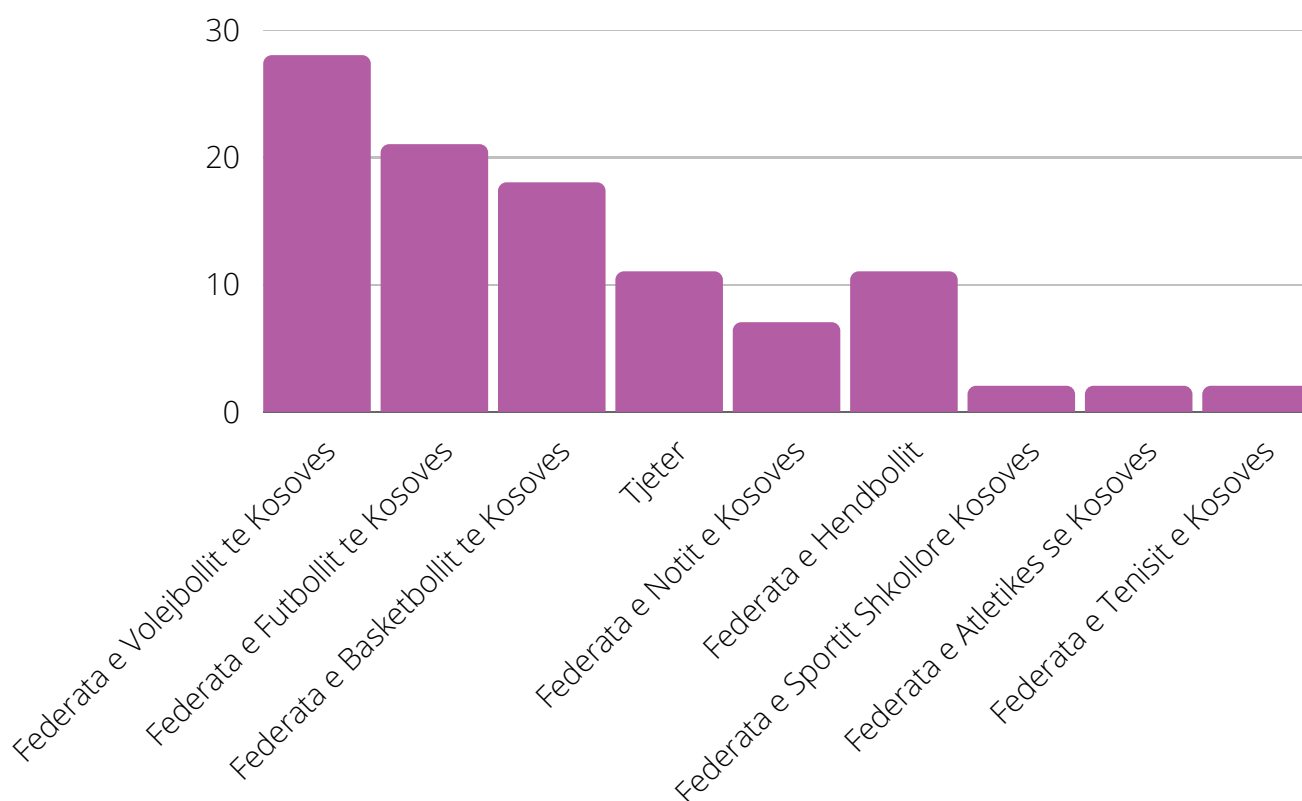
Për më tepër, Figura 9 më poshtë paraqet numrin e viteve që këto gratë luajnë sport si dhe llojin e sportit që luajnë ato. Siç shihet, futbollit duket se ka llojllojshmërinë më të madhe për sa i përket numrit të viteve të përvojës së individëve të anketuar, ndjekur nga basketbolli, volejboli e kështu me radhë.

Figura 9. Numri i viteve të luajtura dhe lloji i sportit

Në përgjithësi, 74% e grave sportiste të anketuara kanë raportuar se janë pjesë e një federate zyrtare sportive në Kosovë. Nga ato që janë përgjigjur se janë pjesë e një federate sportive, federata me anëtarësimin më të madh del të jetë Federata e Volejbollit të Kosovës (28.1%), e ndjekur nga Federata e Futbollit (21.1%), Federata e Basketbollit (17.5%) e kështu me radhë.

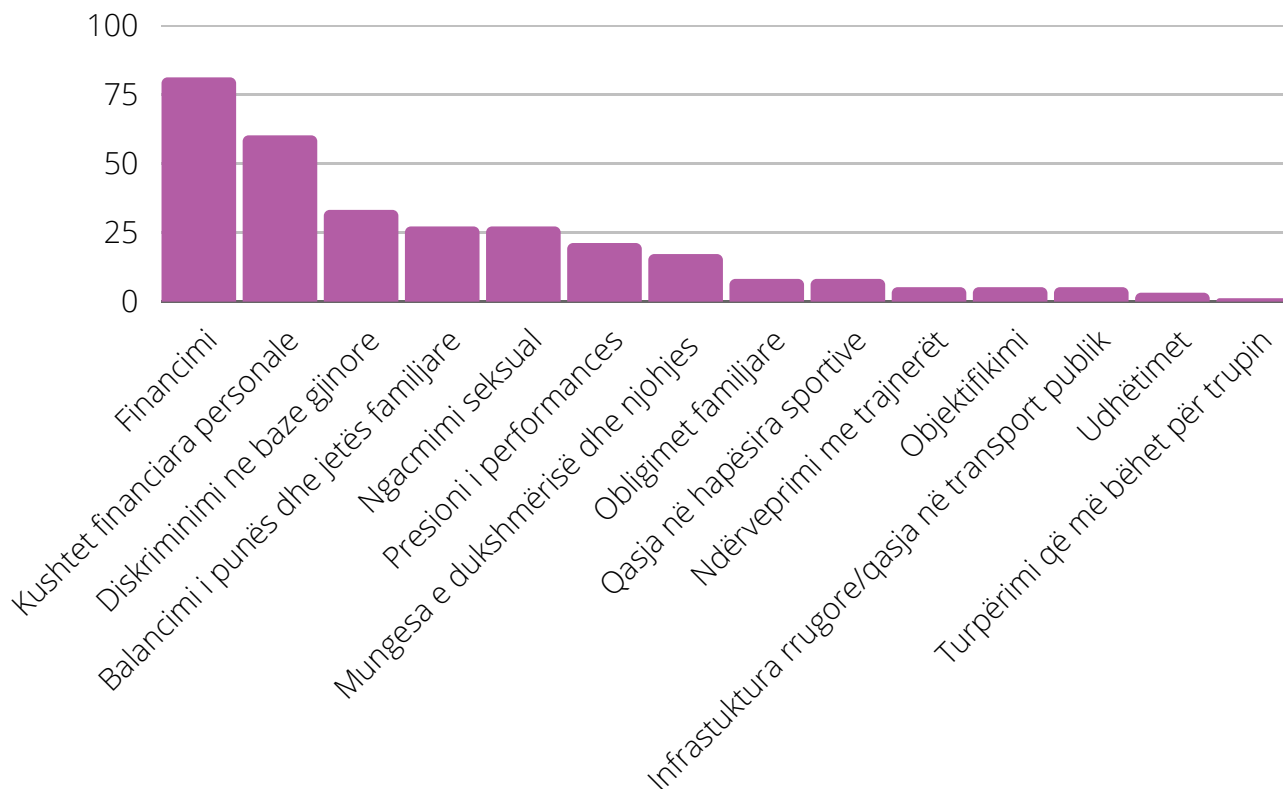
Figura 10. Anëtarësia e Federatës Kosova

Sfidat kryesore të grave sportiste

Si pjesë e anketës, gratë sportiste u nxitën të përgjigjen mbi perceptimin e tyre në lidhje me sfidat më të mëdha me të cilat përballen për t'u bërë sportiste profesioniste. Është e rëndësishme të kuptohet këtu se ky është thjesht perceptim i tyre dhe mund të mos portretizojë një pamje adekuate të realitetit. Në pyetjen për evidentimin e tri sfidave më të mëdha me të cilat ballafaqohen gratë, në 80.5% të rasteve, mungesa e financimit është përmendur si sfidë kryesore, e ndjekur nga gjendja financiare personale (59.7%) dhe diskriminimi në bazë gjinore (32.5%). Figura 11 më poshtë tregon përqindjen e përgjigjeve për secilën sfidë të identifikuar në top treshen e sfidave kyçe.

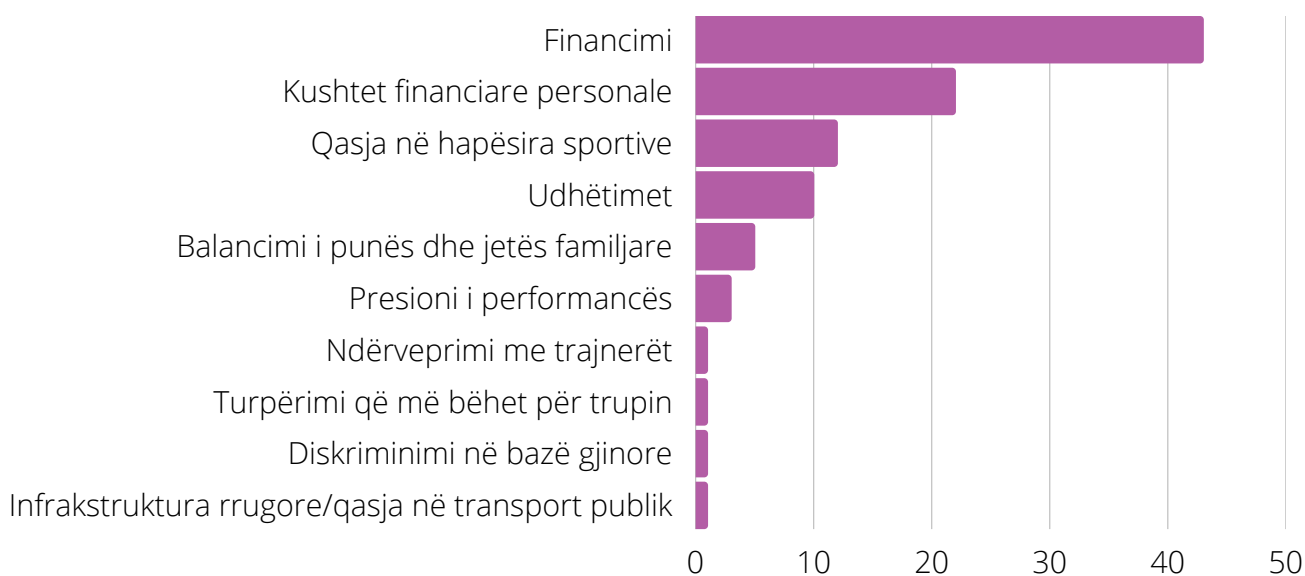
Figura 11. Tre sfidat kryesore për t'u bërë një sportiste profesionale

**Shënim: Përqindjet kalojnë 100% pasi të anketuarit kanë pasur mundësi t'i identifikojnë deri në tri sfida*

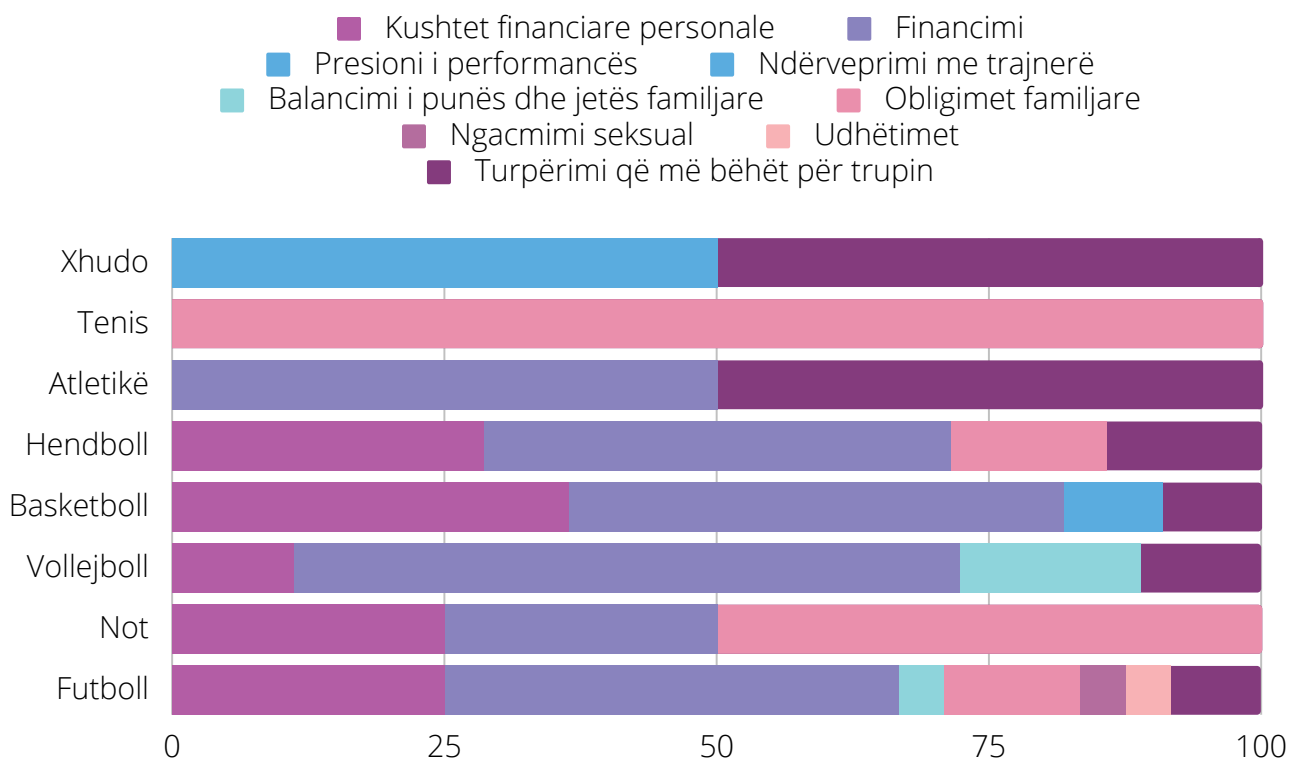
Më pas, të anketuarat u nxitën të zgjidhnin një sfidë si më të madhen mes tre atyre që zgjodhën në pyetjen e mëparshme. Sërish (Figura 12), sfida më e madhe e identifikuar ishte mungesa e financimit (42.9%) e ndjekur nga gjendja financiare personale (22.1%) dhe mungesa e qasjes në objektet sportive (11.7%). Duke qenë se dy sfidat e përmendura më shpesh janë gjithashtu mjaft të ngjashme në natyrë në kuptimin që të dyja kanë të bëjnë me problemet e financimit, mund të konkludohet se financimi shfaqet si faktori kryesor pengues për t'i lejuar gratë sportiste të ndjekin sportin në mënyrë profesionale.

Figura 12. Sfida kryesore për t'u bërë një sportiste profesionale

Për më tepër, Figura 13 më poshtë thekson sfidën kryesore të ndarë sipas sportit të luajtur. Përsëri, në shumicën e sporteve, financimi dhe gjendja financiare personale shfaqen si sfidat kryesore me të cilat këto gra përballen. Tenisi dhe xhudo ishin dy sportet e vetme ku këto dy sfida nuk u identifikuan si më kryesoret.

Figura 13. Sfida kryesore në llojet e sportit

Këtu vlen të theksohet gjithashtu se nga diskutimet në fokus grupe, gratë sportiste pohuan se një sfidë tjetër me të cilën përballen ka të bëjë me faktin se pas një moshe të caktuar, atyre iu duhet t'i lejnë anash angazhimet sportive për shkak të pritshmërive të shoqërisë për krijimin e familjes. Sipas fjalëve të njërës prej pjesëmarrësve:

"Pjesëmarrja jonë në sport përfundon në moshën 35-vjeçare. Nga ne pritet që në atë moment të krijojmë familjet tona dhe thjesht nuk ka më kohë për të ndjekur sportin"

(Pjesëmarrëse në fokus grupe me gra sportiste dhe trajnerë).

Gjithashtu, diskutimet në fokus grupe treguan se jetëgjatësia e angazhimit në sport varet direkt me llojin e sportit që gratë luajnë. Në përgjithësi, gratë që luajnë sporte individuale (p.sh. not) raportuan se kanë karrierë të gjatë në sport, kurse ato që luajnë sporte ekipore (p.sh. volejboll) kanë karrierë vetëm disa vjeçare e cila përfundon kur ato krijojnë familje.

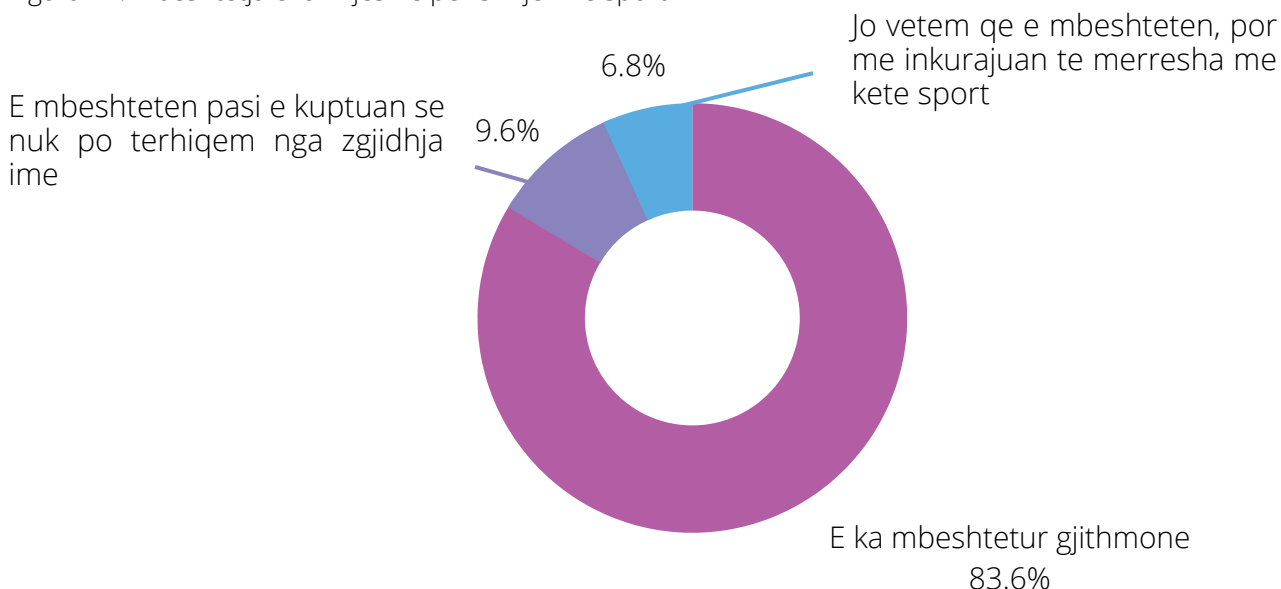
Sipas gjetjeve të mësipërme, financimi dhe situatat financiare personale u shfaqën si sfidat kryesore të sportistëve, pothuajse për të gjithë sportet që ato luajnë (përveç Xhudës dhe Tenisit). Faktorë të tjerë kyç të identifikuar përfshijnë mungesën e qasjes në objektet të përshtatshme sportive dhe diskriminimin gjinor.

Ndikimi i familjes dhe komunitetit për të ndjekur sportin

Më pas, ky anketim synonte të kapte se sa ndikim ka familja dhe komuniteti në vendimin e grave për t'u marrur me sport, çoftë profesionalisht apo edhe si hobi. Duke pasur parasysh kulturën kolektivistë të Kosovës, hipoteza ishte se mendimet e komunitetit dhe familjes konsiderohen si mjaft të rëndësishme në marrjen e vendimit për të ndjekur një sport, profesionalisht ose jo. Prandaj, anketa u kërkoi pjesëmarrësve të vlerësonin se sa familja e tyre e ka mbështetur vendimin e tyre për t'u marrur me sport, si dhe të vlerësojnë perceptimin e tyre të përgjithshëm mbi ndikimin e familjes dhe komunitetit në vendimin e grave në përgjithësi për të luajtur sport.

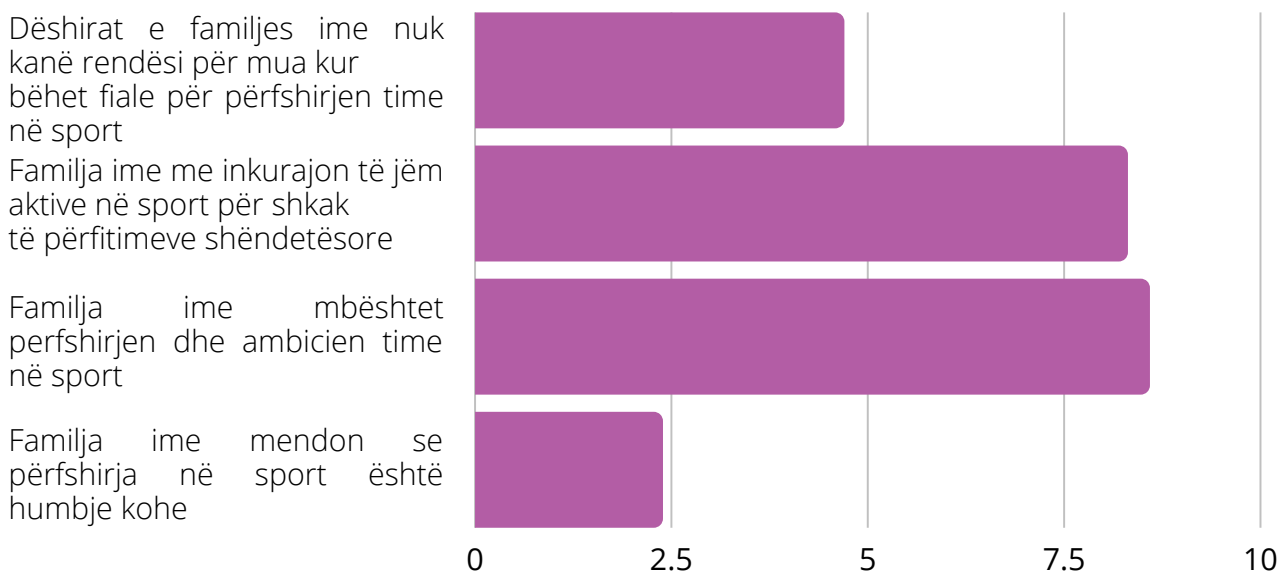
Sipas përgjigjeve të marra, 94.8% pohuan se kanë pasur gjithmonë mbështetje nga familja në të ushtruarit sport, me vetëm 5.2% që pohojnë se nuk janë mbështetur domosdoshmërisht. Për më tepër, siç ilustron Figura 13 më poshtë, 83.6% e të anketuarve pohuan se familjet e tyre gjithmonë e kanë mbështetur vendimin e tyre për t'u marrë me sport, ndjekur nga 9.6% që kanë thënë se kanë marrë mbështetjen e familjes pasi kanë kuptuar se individi nuk po tërhiqet nga zgjedhja e tyre, dhe 6.8% deklaruan se familja e tyre ishte në fakt një faktor kryesor inkurajimi për t'u marrur me sport.

Figura 14. Mbështetja e familjes në përfshirjen në sport

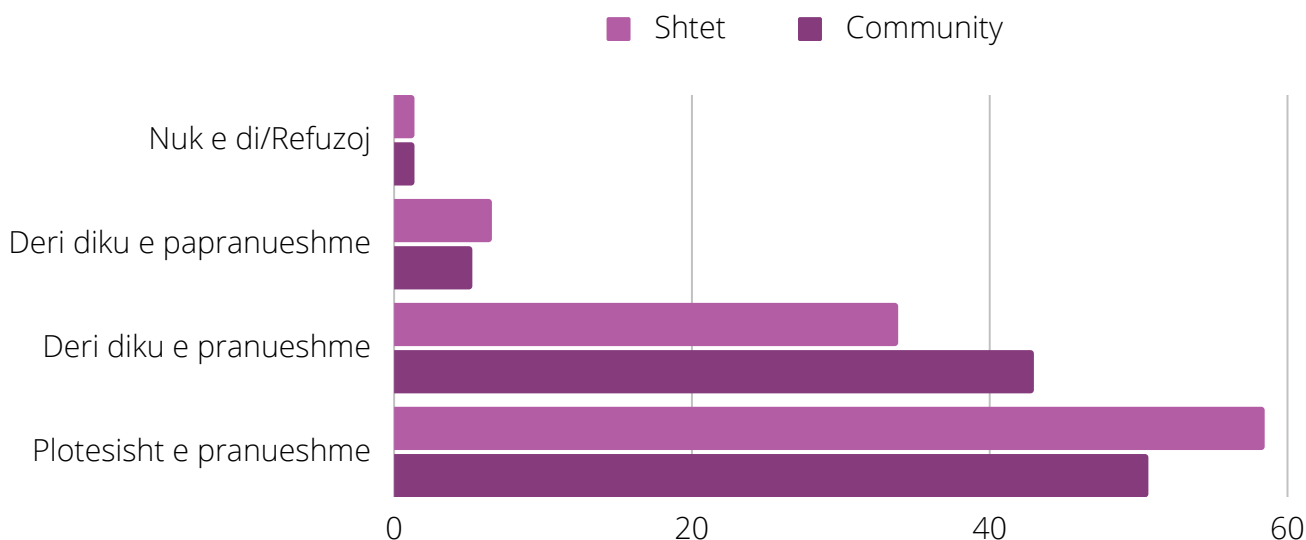
Kur bëhet fjalë për perceptimet e përgjithshme në lidhje me ndikimin e familjes në sport, të anketuarat u pyetën t'i vlerësonin përgjigjet në Figurën 15 në një shkallë nga 1-10 ku 1 ishte "nuk pajtohem aspak" dhe 10 "pajtohem plotësisht". Figura 15 paraqet mesataren aritmetike të përgjigjeve të marra. Siç rezulton, të anketuarat në përgjithësi nuk u pajtuan me deklaratën se familja e tyre beson se përfshirja në sport është humbje kohe. Po ashtu, ka pasur një pajtim të përgjithshëm me deklaratën për mbështetjen e familjes për përfshirjen dhe ambicien e grave në sport.

Figura 15. Deklarata mbi ndikimin e familjes

Për më tepër, kur merret parasysh ndikimi i komunitetit, ky raport gjithashtu kërkoi nga të anketuarat që të japin mendimin e tyre nëse ato besojnë se sporti është përgjithësisht i pranueshëm në komunitetin e tyre si dhe në përgjithësi në Kosovë. Figura 16 paraqet përgjigjet. Në përgjithësi, shumica e të anketuarve besojnë se përfshirja në sport është plotësisht e pranueshme si në nivel komuniteti (50.6%) ashtu edhe në nivel vendi (58.4%).

Figura 16. Pranimi i përfshirjes sportive nga komuniteti dhe vendi

Së fundi, kur bëhet fjalë për ndikimin e familjes/komunitetit, 40.3% e individëve pohuan se ato besojnë se ka disa sporte që janë të përshtatshme për burrat e disa të tjera për gratë, por shumica - 59.7% pretenduan se nuk besojnë në identifikimet gjinore kur bëhet fjalë për sportet e luajtura.

Megjithatë, gjetjet cilësore përmes fokus grupeve shpalosën një diskutim më të detajuar dhe një lentë të ndryshme realiteti. Shumë gra pohuan se familjet e tyre shqetësoheshin

që ato të luanin një sport të udhëhequr nga një trajner mashkull. Sipas fjalëve të një pjesëmarrëseje në një diskutim në fokus grup:

“Familja ime e gjerë ishte kundër që unë të angazhohesha në një sport profesionalisht dhe aq më pak të udhëtoja jashtë vendit. Për shkak se trajneri im ishte burrë, ata më thonin se nuk ka nevojë që unë si grua të udhëtoj në garat ndërkombëtare sportive me një burrë.”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Në një diskutim të ngjashëm, të tjerë argumentuan se familjet e tyre ishin kundër që ata të ndiqnin sportet për shkak të dismorfisë së mundshme të trupit që mund të vijnë si pasojë dhe faktit që sportet zakonisht janë aktivitet i burrave. Siç thanë dy pjesëmarrëse:

“Familja ime e gjerë ishte kundër që unë të merresha me çdo lloj sporti. Sipas tyre, nëse merrem me një sport, do të kem një figurë atletike dhe trupi im nuk do të duket më mirë.”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

“Kur i thashë familjes se po mendoja të merrem me një sport, ata ishin kundër, duke pretenduar se sporti është punë e burrave dhe gratë nuk duhet të merren me sport. Madje marrim komente edhe nga lojtarët burra se ne duhet të gatuajmë dhe të kujdesemi për shtëpitë tona, e s’kemi nevojë të jemi jashtë në fusha duke luajtur.”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Për ndryshim nga pjesa sasiore e mbledhjes së të dhënave ku gratë ishin përgjithësisht më të reja se 25 vjeç, grupet e fokusit kishin gjithashtu pjesëmarrës më të moshuar, ku u pa se angazhimi i grave në sport është duke ndryshuar si mentalitet në shoqërinë tonë. Siç shpjegon një sportiste më e moshuar:

“Në kohën kur isha e re, familja ime më mbylli vetëm për të më penguar të shkoja në stërvitje. Ata në fakt më mbyllën në shtëpi me çelës vetëm për të më penguar të ikja në stërvitje. Edhe më tepër kam pasur presion nga familja e burrit në këtë pikë se e imja, deri sa edhe ata e panë se sportin e kam pasion e u pajtuan me fatin.”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Gjithsesi, edhe në fokus grupe ekzistonte bindja se kohërat tash janë më ndryshe e marrja me sport po pranohet nga familjet dita ditës. Sipas deklaratës së të njëjtit anketuar:

“Unë mendoj se në thyerje të tabusë ka ndikuar edhe hapësira mediale që po iu jepet vajzave në sport që po bëjnë famë ndërkombëtare”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Nga gjetjet e mësipërme, mund të themi se nga analiza e të dhënave sasiore, mbështetja e familjes duket të jetë e pranishme në mesin e atyre që merren me sport. Megjithatë, fokus grupet përmes diskutimeve zbuluan se ka ende stigmë kur vjen puna te ushtrimi i ndonjë sporti nga ana e grave, veçanërisht nga këndvështrimi i komunitetit dhe jo nga perceptimet e familjes bërthamore.

Të ardhurat financiare nga sporti

Për shkak se një sfidë kryesore e theksuar nga angazhimi profesional në sport rezultoi të ishte mungesa e financimit, është e rëndësishme të kuptohet se ku qëndrojnë këto sportiste në lidhje me të ardhurat e krijuara nga sporti që luajnë. Në përgjithësi, nga të gjithë të anketuarit, 36% thanë se marrin një pagë zyrtare nga sporti që luajnë dhe 64% deklaruan se nuk kishin marrë kurrë një rrogë zyrtare.

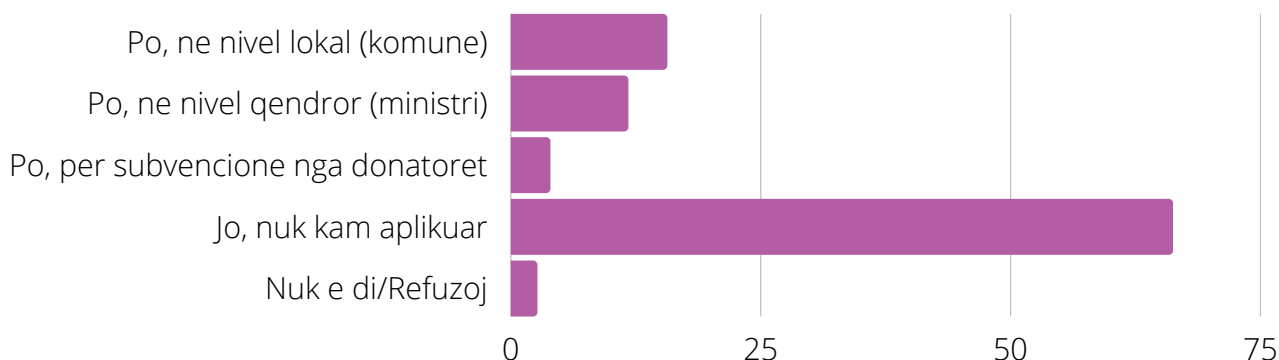
Nga ato që janë përgjigjur të kenë marrë pagë, ndarja në Tabelën 2 tregon se shumica e fondeve vijnë nga pronari privat i ekipit (53.6%) pasuar nga donacionet (21.4%), burime të tjera (17.9%) dhe Qeveria e Kosovës (7.1%).

Burimi i pagesës	Përqindjet
Qeveria e Kosovës	7.1%
Pronari privat i ekipit	53.6%
Donacionet	21.4%
Burime të tjera	17.9%

Tabela 2. Burimi i pagesës

Për më tepër, të anketuarve iu kërkua të jepnin përgjigjet e tyre se nëse kanë aplikuar ndonjëherë për skema zyrtare subvencioni për të luajtur sport profesionalisht. Siç tregon Figura 17 më poshtë, shumica dërrmuese nuk kanë aplikuar asnjëherë për subvencionim (66.2%) dhe ato që kanë aplikuar e kanë bërë këtë kryesisht në nivel lokal (15.6%) të ndjekur nga niveli qendror (11.7%).

Figura 17. Aplikimi për Subvencionimin Zyrtar të Sportit

Nga ato që kanë aplikuar, 58.3% janë përgjigjur se nuk kanë marrë asnjëherë financim/subvencionim dhe 41.7% kanë thënë se kanë marrë një financim të tillë.

Diskutimet e fokus grupeve zbuluan se qasja dhe dijenia për mundësi sponzorimi nuk ishte informacion i disponueshëm publikisht. Siç tha një pjesëmarrës:

“Nuk kemi shumë informacion për grantet ekzistuese. Kjo për shkak se ky informacion është ekskluziv për trajnerët dhe përfaqësuesit e federatës dhe nuk ka shumë transparencë në ndarjen e këtij informacioni edhe me ne”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Gjithashtu, këto diskutime në fokus grupe shfaqën edhe diçka tjetër shqetësuese për sa i përket pagave. Sipas deklaratës së një pjesëmarrëse:

“Ne kemi kontrata të punës dhe në ato kontrata na shkruan një rroge e cila faktikisht nuk zbatohet kurrë pasi që rrogat që ne marrim janë më të vogla se ato që na figurojnë zyrtarisht”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Ngjashëm, pat ankesa edhe për sponsorët dhe diskurajimin e këtyre të fundit për të ofruar mundësi subvencionimi. Një pjesëmarrëse në fokus grup deklaroi:

“Neve sponsorët nuk dëshirojnë të na financojnë sepse thonë që po iu kushtojmë më shumë se sa që po iu sjellim fitim.”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

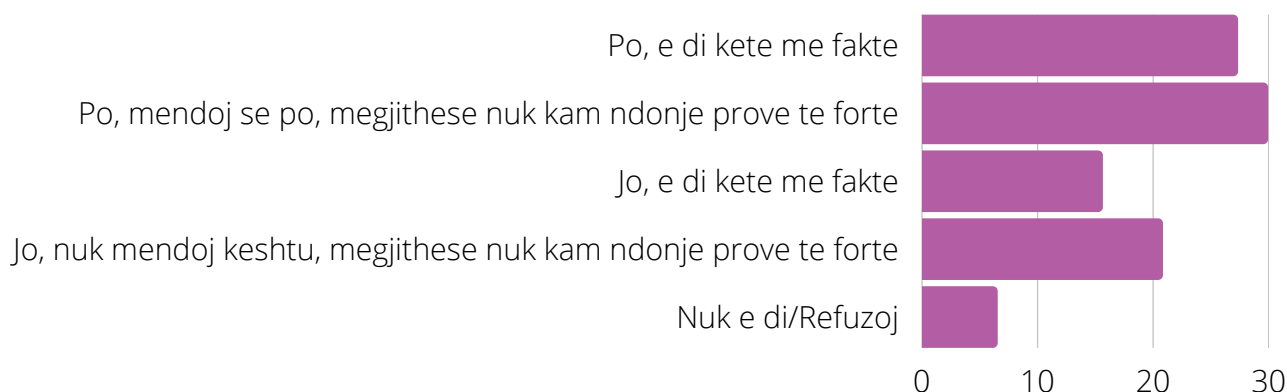
Disa të tjerë gjithashtu thanë se përveç pagës së ulët apo jo-ekzistuese, në rast të lëndimit gjatë stërvitjes, askush nuk merr përgjegjësi për t'i mbuluar shpenzimet e shërimit. Citojmë:

“Përveç që nuk po marrim paga, edhe në rast të lëndimit nuk na ndihmon askush. Në fakt nëse kemi qenë të lënduara për një kohë të gjatë, kemi vështirësi të kyçemi prap në sport”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Kjo anketë u përpoq gjithashtu të kapte perceptimin e këtyre grave rreth besimit nëse homologët e tyre burra paguhën më shumë se ato për të njëjtin sport që luajnë. Siç tregon Figura 18, 29.9% pretendojnë se në përgjithësi mendojnë se burrat paguhën më shumë edhe pse nuk kanë prova konkrete për këtë, e ndjekur nga 27.3% që pretendojnë se e dinë dhe kanë fakte se burrat marrin pagesa më të larta për të njëjtin sport që luajnë. Në përgjithësi, 57.2% e të anketuarave besojnë/mendojnë se burrat paguhën më shumë, për dallim nga 36.4% që thanë që nuk besojnë kjo të jetë e vërtetë.

Figura 18. Perceptimet e grave për pagesën e burrave për të njëjtin sport

Nga diskutimet në fokus grupe, gratë sportiste pohuan gjithashtu se përgjithësisht besojnë se për të njëjtin sport që luajnë, ka diferenca të mëdha pagash midis burrave dhe grave. Sipas deklaratave të një pjesëmarrëseje:

“Për të njëjtin sport të luajtur, pagesa jonë maksimale si gra sportiste është paga fillestare minimale e homologëve tanë burra”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

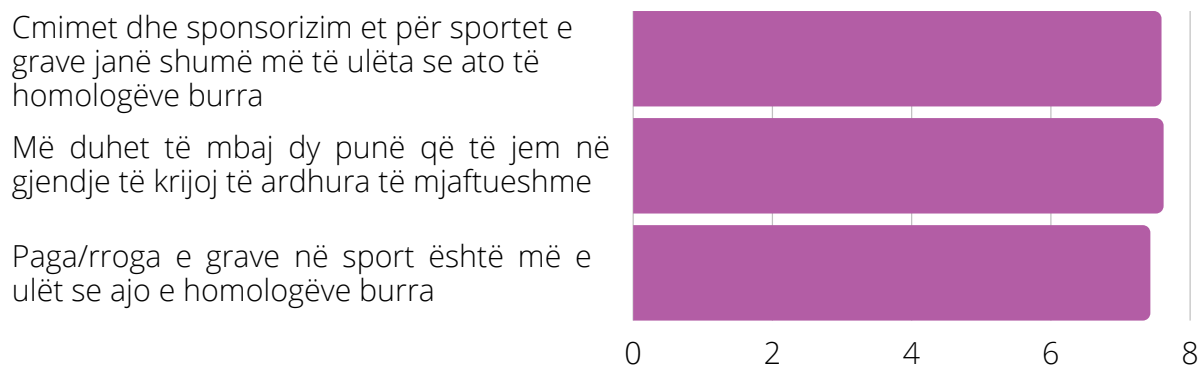
Një tjetër deklaroi:

“Ka shumë dallime në paga. Për të njëjtin sport, burrat paguhen katërfish ose pesëfish më shumë se ne.”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Së fundi, gratë u nxitën gjithashtu të vlerësonin përgjigjet e tyre mbi perceptimet e përgjithshme në lidhje me kushtet e pagesës në një shkallë nga 1-10 ku 1 ishte “nuk pajtohem aspak” dhe 10 “pajtohem plotësisht”. Figura 19 paraqet mesataren aritmetike të përgjigjeve të marra. Në përgjithësi, gratë janë pajtuar se duhet të mbanin dy punë për të gjeneruar të ardhura të mjaftueshme. Ato gjithashtu ranë dakord që homologët e tyre burra në përgjithësi paguhen më shumë, si dhe marrin më shumë çmime/subvencione.

Figura 19. Deklarata mbi kushtet e pagesës

Nga këto gjetje në këtë seksion, është evidente se ka mungesë të mundësive për financim dhe informata të mangëta në lidhje me thirrjet për subvencionim. Siç u deklarua edhe më herët, nga anketa e mbledhur, vetëm 36% e grave thanë se marrin një pagë zyrtare nga sporti. Ekziston gjithashtu një besim i përhapur se gratë besojnë se homologët e tyre burra paguhen më shumë për të njëjtën punë të kryer/sport të luajtur.

Qasja në objekte, infrastruktura sportive dhe koha e stërvitjes

Më tej, si pjesë e këtij raporti, me interes ishte edhe të kuptuarit se sa gratë sportiste në Kosovë kanë qasje në objektet dhe infrastrukturën e duhur sportive si dhe perceptimi i këtyre grave nëse objektet aktuale janë inkurajuese për vazhdimin e të angazhimit me sport.

Si fillim, nga të gjithë të anketuarat, 71.4% janë përgjigjur se kanë një sallë sportive të caktuar për t'u stërvitur, ndërsa 28.6% kanë thënë se nuk kanë qasje në objekte të tilla. Për sa i përket vendndodhjes ku ato zakonisht janë trajnuar, Tabela 3 liston përgjigjet sipas përqindjeve. Duket se nga ato që kanë qasje në një sallë të caktuar sportive, shumica e tyre stërviten në të njëjtën sallë ku stërviten edhe djemtë/burrat (63.6%).

Kategoria	Përqindjet
Sallë sportive të shkollës së mesme	13.6%
Të njëjtën sallë sportive me ekipin e djemve/burrave	63.6%
Diku tjetër	22.7%

Tabela 3. Vendet e Trajnimit të Grave Sportiste

Nga diskutimet e fokus grupeve gjithashtu, u zbulua se kur gratë dhe burrat ndajnë një sallë sportive, burrat vendosin fillimisht se cila orë u përshtatet më së miri për t'u stërvitur. Sipas fjalëve të një pjesëmarrëse:

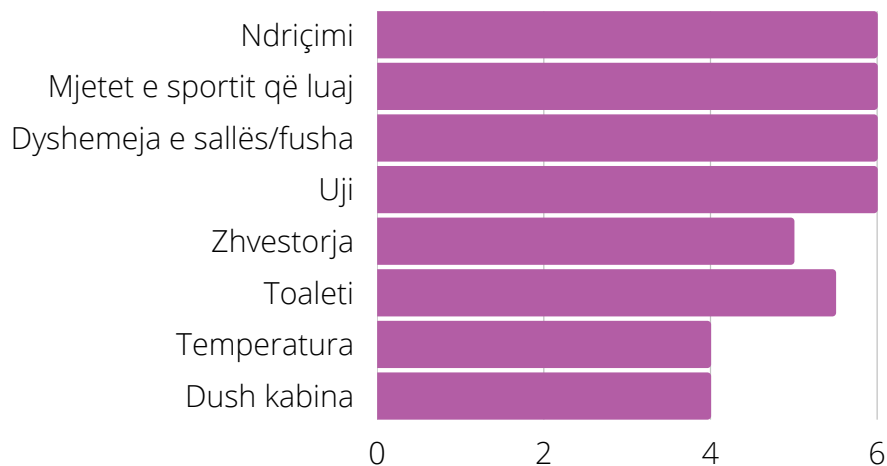
“Burrat duhet të zgjedhin fillimisht se çfarë kohe u përshtatet për stërvitje. Grave iu mbetet të stërviten në kohën kur burrat janë të zënë”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste)

Ky fakt medoemos është shqetësues duke marrë parasysh se gratë sportiste mbesin në mëshirën e kolegëve burra për kohën e stërvitjes. Kjo mund të jetë edhe një barrë shtesë për to pasi që oraret jo domosdoshmërisht ju përshtaten.

Në lidhje me dhomat e zhveshjes, 89.6% thanë se kishin qasje në zhveshtore dhe 10.4% thanë se nuk kishin qasje. Për më tepër, individët u nxitën të përgjigjen se sa të kënaqur ishin me objektet e ndryshme të ofruara në sallën e tyre sportive. Përgjigjet kanë variuar nga 1 “nuk jam i kënaqur fare” dhe 10 “shumë i kënaqur”. Nga ato që dhanë një përgjigje në shkallën 1-10, Figura 20 më poshtë paraqet mesataren aritmetike të gjetjeve. Vijmë në përfundim se kabinat e dushit, temperatura brenda sallës së sportit dhe gjendja e tualetit vlerësohen si tri pengesat kryesore për qasje në objekte sportive të grave sportiste.

Figura 20. Kënaqësia me kushtet e objektit sportiv

Për më tepër, anketa i nxiti gratë të përgjigjen nëse ka ndonjë gjë që i pengon ato të ndihen të qetë/të lira për të përdorur dhomat e zhveshjes dhe kabinat e dushit. 18.2% e të anketuarve pohuan se kishte diçka që i shqetësonte, 68.8% thanë se nuk i shqetësonte asgjë, 9.1% thanë se kjo pyetje nuk ishte e zbatueshme dhe 3.9% refuzuan të përgjigjen.

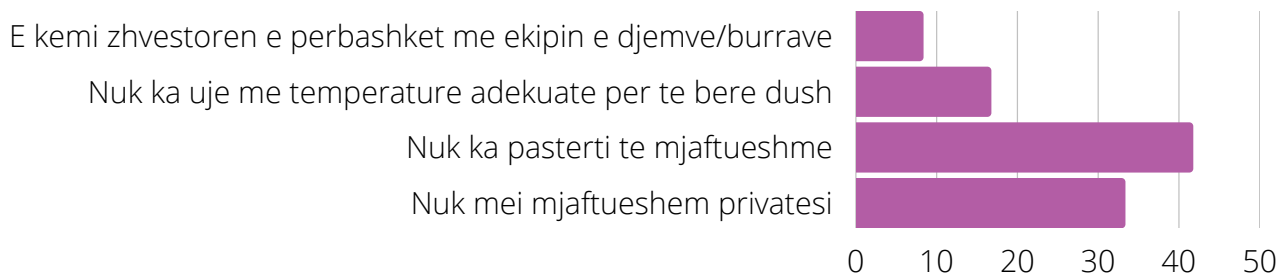
Nga fokus grupet, u kuptua edhe se disa prej grave sportiste nuk kanë qasje në dush kabina fare. Sipas deklaratës së njëjës prej tyre:

“Dush kabinat janë vetëm për burrat dhe ne nuk kemi asnjë qasje në to”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

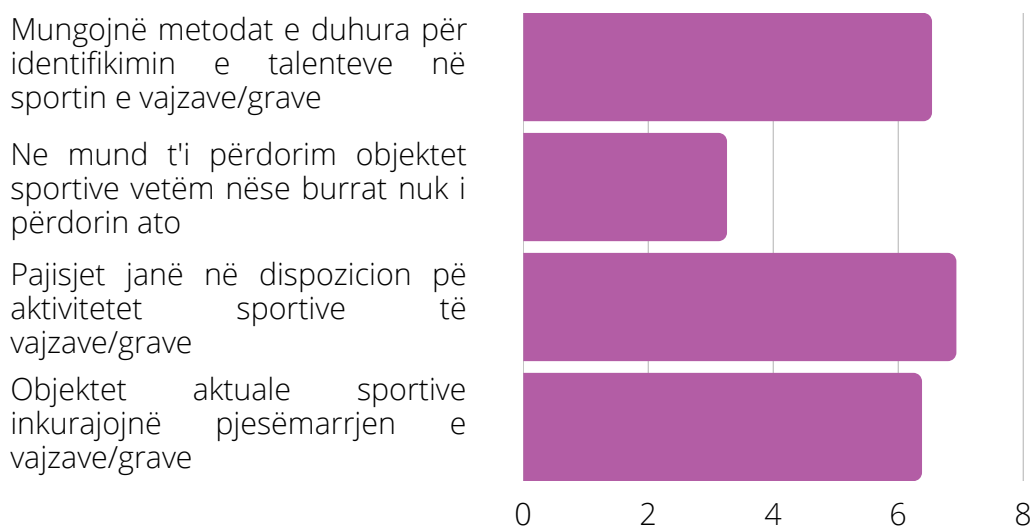
Nga ato që u përgjigjën se nuk janë ndjerë të qetë, Figura 21 më poshtë tregon arsyetimin pse mund të jetë kjo. 41.7% pohojnë se kjo ishte për shkak të mos pastërtisë së objektit. Pengesat tjera të identifikuar janë edhe mungesa e privatësisë (33.3%), mungesa e temperaturës adekuate për të bërë dush (16.7%) dhe ndarja e dhomave të zhveshjes me djemtë (8.3%).

Figura 21. Çfarë i pengon gratë të ndihen të lirshme në dhomat e zhveshjes

Për më tepër, gratë u nxitën të vlerësonin përgjigjet e tyre mbi perceptimet e përgjithshme në lidhje me kushtet e objekteve sportive në një shkallë nga 1-10 ku 1 ishte “nuk pajtohem aspak” dhe 10 “pajtohem plotësisht”. Figura 22 paraqet mesataren aritmetike të këtyre të dhënave. Për shembull, kishte një pajtim të përgjithshëm midis individëve të anketuar se ka mungesë të metodave të duhura për identifikimin e talenteve në sportet e grave. Nga ana tjetër, pavarësisht mungesës së privatësisë të identifikuar më sipër, gratë në përgjithësi nuk pajtohen se ka një pengesë në përdorimin e objekteve sportive që i ndajnë me burrat.

Figura 22. Deklarata mbi objektet sportive

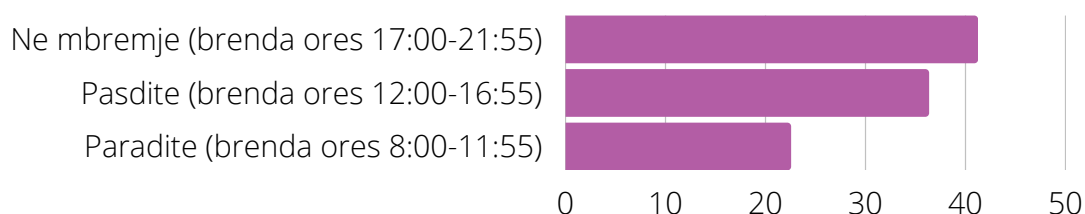
Së fundmi, ky nënseksion merr në konsideratë edhe orarin e stërvitjes së grave sportiste dhe përpqet të kap shkallën e lumturisë me stërvitjen dhe kohën e stërvitjes. Së pari, Tabela 4 më poshtë tregon sa shpesh gratë e anketuara i dedikojnë kohë trajnimit në javë. Duket se përgjigja më e shpeshtë është 3-4 herë në javë (45.5%) e ndjekur nga 5-6 herë (37.7%) e kështu me radhë. Vetëm 7.8% u përgjigjën se stërviten çdo ditë të javës. Pavarësisht kësaj, frekuenca e stërvitjes tregon se të qenit sportiste kërkon kohë dhe përkushtim – diçka që mund të mos jetë e pranishme për ato që mbajnë më shumë se një punë për t’ia dalë mbanë.

Kategoria	Përqindjet
1-2 herë në javë	9.1%
3-4 herë në javë	45.5%
5-6 herë në javë	37.7%
7 herë në javë	7.8%

Tabela 4. Shpeshtësia e trajnimit në javë

Për sa i përket kohës gjatë së cilës këto gra stërviten, duket se 41.2% stërviten në mbrëmje dhe vetëm 22.5% thonë se stërviten në mëngjes. Kjo mund të jetë edhe shkaku se disa nga këto gra kanë punë me orar të plotë ose detyrime të tjera që i pengojnë ato të stërviten në një kohë të ndryshme. Për më tepër, orari i vonshëm i trajnimit është një faktor tjetër pengues për stërvitje rutinore dhe dedikim ndaj sportit.

Figura 23. Kohët gjatë ditës kur trajnohen

81.8% e këtyre grave janë përgjigjur se janë të lumtura me kohën që stërviten kurse të tjerat kanë deklaruar se nuk janë të lumtura (16.9%) ose kanë refuzuar të përgjigjen (1.3%).

Nga fokus grupet, një tjetër çështje e kohës së trajnimit është edhe mungesa e transportit adekuat. Siç u pohua nga një pjesëmarrëse:

“Kur po i kemi trajnimet në orët e vonshme, po e kemi problem edhe transportin e nuk po kemi mundësi me shku në sallë sportive”

Participant in Focus Group Discussion with Women Athletes and Trainers

Nga kjo pjesë mund të arrijmë në përfundim se çasja në infrastrukturën sportive është e dobët dhe perceptohet si sfida për këto gra. Ato theksojnë gjendjen e tualetit, dushet dhe temperaturat e ulëta si pengesat kryesore në stërvitje. Disa madje thanë se nuk kishin një sallë të caktuar trajnimi dhe të tjerë deklaruan se i ndanin ato me burra. Mungesa e privatësisë u theksua gjithashtu si një çështje që i bën ato të ndihen të shqetësuara kur përdorin dhomat e zhveshjes.

Ekspozimi ndaj ngacmimit seksual

Ky raport është përpjekur gjithashtu të kapë perceptimin dhe përvojën e grave sportiste me ngacmimet seksuale. Për shkak se ngacmimi seksual është një temë e ndjeshme dhe shpesh ka tendencë të mos raportohet [16], anketa dhe diskutimet në fokus grupe u përpoqën të shtrojnë pyetje në lidhje me ngacmimin seksual nga këndvështrime të ndryshme, përkatësisht përvoja e dikujt, perceptimi i dikujt se sa koleget e tyre janë të ekspozuar ndaj ngacmimit seksual dhe perceptimet e tyre rreth kësaj çështje.

Së pari, këto gra u pyetën nëse ato vetë ishin ngacmuar seksualisht, por të gjithë 100% e të anketuarve zgjodhën të përgjigjen se asnjëherë nuk kanë përjetuar ngacmime nga trajneri i tyre. Kur u pyetën nëse një kolege ka pasur një përvojë të ngjashme, 94.8% u përgjigjën jo, por 2.6% thanë se koleget e tyre ishin ngacmuar seksualisht nga trajneri. Kjo dëshmi tregon se ndërsa ngurrojnë të flasin për veten, gratë ndihen më të lira për të diskutuar këto çështje nëse flasin për një person të tretë që nuk është i pranishëm në bisedë. Ky refuzim e hezitim mund të vijë edhe si pasojë e faktit se gjatë anketimeve, për shkak se ato u zhvilluan në qendrën e stërvitjeve të grave, shpeshherë trajneri dëshironte të ishte pjesë e anketimit, duke pamundësuar kështu shprehjen e lirë të të anketuarave. Për më tepër, jo secila grua që i ekspozohet ngacmimit seksual mund të jetë e vetëdijshme që po ngacmohet seksualisht pasi në fusha të ndryshme, siç është edhe ajo e sportit, këto komente mund të merren si normë.

Në mënyrë të ngjashme, kur u pyeten nëse ato ishin ngacmuar ndonjëherë seksualisht nga individë të tjerë si për shembull referi, një trajner tjetër, një mjek sportiv ose një donator, vetëm 2.5% të të anketuarve thanë që ishin ngacmuar seksualisht prej një referi ose një trajneri tjetër.

Pjesa cilësore e studimit zbuloi një realitet paksa të ndryshëm kur bëhej fjalë për ngacmimet seksuale. Nga një diskutim në fokus grup me përfaqësues të federatave sportive për shembull, kur u ngrit tema e ngacmimit seksual, një pjesëmarrës pohoi:

“Ne nuk kemi pas ndonjë ankesë në klube për ngacmime, të vetmet ngacmime janë ato në rrugë, ku djemtë ndonjëherë ngacmojnë me fjalë, mirëpo këto nuk duhet të merren shumë seriozisht, sepse gjinia femërore është e bukur, gjinia mashkullore e ka qejf bukurinë edhe këto nuk duhet të merren shumë afër zemrës”

(Pjesëmarrës në fokus grupin me përfaqësues të federatave sportive)

[16] Gordon B. Dahl dhe Matthew Knepper. Pse nën-raportohet ngacmimi seksual në vendin e punës? Vlera e opsioneve të jashtme në mes të kërcënimit të hakmarrjes. <https://econweb.ucsd.edu/~gdahl/papers/sexual-harassment-underreporting.pdf>

Është e qartë se ka të gjetura nga pjesa cilësore e studimit ku shihet se ngacmimi seksual është normë në shoqërinë tonë. Nga një tjetër diskutimi në fokus grup, një pjesëmarrëse pohoi gjithashtu si vijon:

“Jam komentuar dhe lavdëruar shumë herë për format e trupit tim”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Një tjetër pjesëmarrëse në fokus grup deklaroi:

“Si e vogël kemi pasur një ndihmës trajner që na ka prekur në mënyre jo-etike dhe tek vonë kur jemi rritë e kemi diskutuar me shoqe që këto prekje konsiderohen si ngacmime seksuale”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Në të njëjtin diskutim, një tjetër grua pohoi:

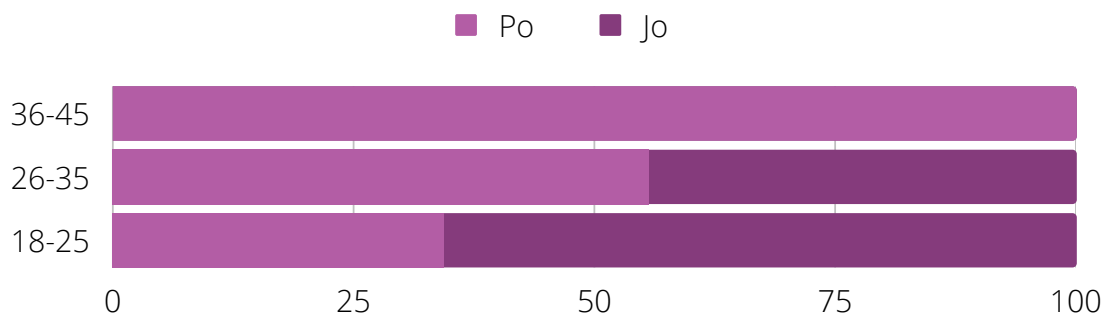
“Problemi këtu qëndron te fakti që vajzat fillojnë të vogla të ushtrojnë e trajnerin e shohin si figurë prindërore e ai nuk i sheh me syrin e njëjtë ato”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Siç shihet, problemet me ngacmime seksuale ekzistojnë jo vetëm për gratë sportiste të moshave madhore por tek ato të të miturave, gjë që është shqetësuese në një tjetër nivel dhe përbën vepër penale sipas Kodit Penal të Kosovës.

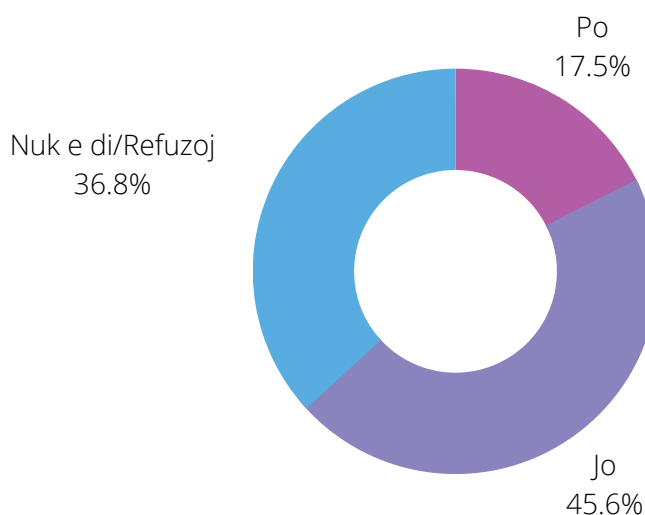
Më pas, ky raport synonte të kuptonte se sa informacion kanë gratë sportiste kur bëhet fjalë për raportimin e incidenteve të ngacmimeve seksuale kur ato ndodhin. Në këtë pyetje, 62.3% e të anketuarve në përgjithësi raportuan se nuk kanë qenë kurrë të informuara se ku të raportojnë çështjet e ngacmimit seksual. Ajo që është interesante të theksohet megjithatë është se siç tregon Figura 24, gratë e moshës 36-45 vjeç dolën të ishin më të informuara rreth njohurive se ku t'i raportojnë incidentet e ngacmimit seksual. Për shembull, gratë që i përkasin grupmoshës 36-45 vjeç në 100% të rasteve dinin se ku të raportonin incidente të tilla, me vetëm 55.6% dhe 34.3% që e dinin këtë informacion në grupmoshat 26-35 dhe 18-25 vjeç respektivisht.

Figura 24. Njohuritë për raportimin e ngacmimeve seksuale dhe grupmoshat

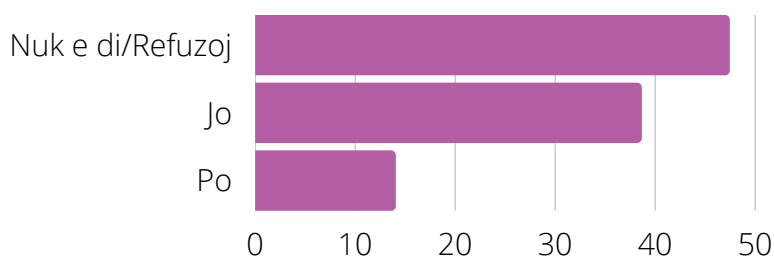
Kur u pyetën nëse federata e tyre kishte udhëzime të qarta që adresojnë ngacmimin seksual, 17.5% thanë se po, dhe pjesa tjetër ose u përgjigjën se nuk ishin në dijeni të udhëzimeve të tilla, ose se nuk kishte politika të tilla.

Figura 25. Udhëzime të qarta të Federatës në Raportimin e Ngacmimeve Seksuale

Për më tepër, atyre iu kërkua të përgjigjen nëse ka ndonjë person të caktuar përgjegjës për raportimin e ngacmimeve seksuale që ndodhin gjatë kohës kur janë duke luajtur apo trajnuar. Siç tregon Figura 26, 38.6% e të anketuarve thanë se nuk kishte asnjë përgjegjës ku t'i raportonin çështjet e ngacmimit seksual, 14% pohuan se ishte dikush përgjegjës dhe 47.4% thanë se nuk e dinin ose thjesht refuzuan të përgjigjen.

Figura 26. Personi përgjegjës për raportimin e ngacmimit seksual

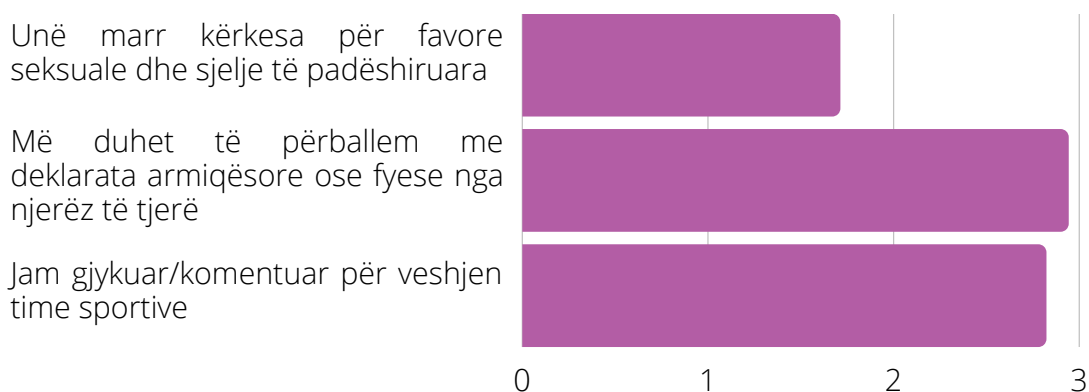
Nga pjesa e diskutimeve me fokus grupe, disa gra pohuan se ato edhe mund të jenë në dijeni protokollin që duhet ndjekur kur ngacmohen seksualisht por nuk i raportojnë këto incidente nga frika e penalizmave të mundshme. Siç u tha nga një pjesëmarrëse:

"Ka protokolle po nuk është që ndërmarrin diçka nëse ankoresh përpos që i nxjerr vetes telashe që mos me pasë mundësi me vazhdu më në atë klub ose nuk të fusin në lojë me luajtë apo diçka të ngjashme"

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Së fundi, gratë u nxitën gjithashtu të vlerësonin përgjigjet mbi deklaratat e ndryshme të perceptimit të ngacmimit seksual në një shkallë nga 1-10 ku 1 ishte "nuk pajtohem aspak" dhe 10 "pajtohem plotësisht". Figura 27 paraqet përgjigjet e mesatares aritmetike. Është e qartë se në të gjitha deklaratat, gratë mesatarisht u dakorduan se nuk pajtohen me deklaratat e mëposhtme. Kjo mund të jetë përsëri për shkak të faktit se ngacmimi seksual është një temë shpesh tabu që nuk raportohet për një mori arsyesh.

Figura 27. Deklarata të Ngacmimit Seksual

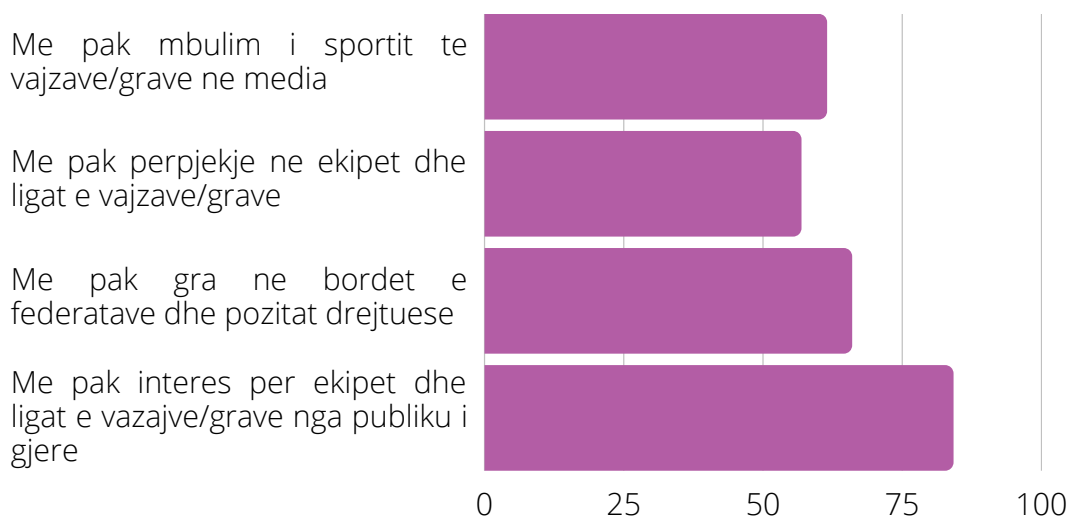

Si përfundim, mund të themi se gratë sportiste në përgjithësi nuk e raportojnë ngacmimin seksual. Gjithsesi, nga pjesa e diskutimeve me fokus grupe, ngacmimi seksual rezultoi të jetë prezent dhe normë e shoqërisë. Gjithashtu, disa raportuan se e dinin se koleget e tyre kishin qenë subjekt i ngacmimeve seksuale por nga pamundësia e privatësisë në zhvillimin e anketimeve, ato ngurruan të tregojnë për eksperiencat personale. Së fundi, kishte prova që gratë që i përkisnin grupmoshave më të mëdha e dinin se ku të raportonin ngacmimin seksual në krahasim me homologet e tyre më të reja.

Mbulimi mediatik dhe tifozeria

Raporti kishte për qëllim gjithashtu të kuptonte mbulimin mediatik të këtyre grave dhe tifozerinë e tyre. Së pari, grave iu kërkua të jepnin arsye time se përse mendojnë (nëse) se burrat paguhen më shumë se ato për të njëjtën punë të kryer/sport të luajtur. Të anketuarat mund të zgjidhnin më shumë se një përgjigje. Figura 28 tregon se në 61.4% të rasteve, gratë raportuan se kjo mund të jetë për shkak të mbulimit më të vogël mediatik të sporteve të grave. 84.1% e grave u përgjigjën se pagesa më e lartë e burrave mund të jetë për shkak të interesit publik më të vogël për ekipet dhe ligat e grave të vajzave. Këto besime mund të jenë gjithashtu një tregues indirekt i mbulimit të pamjaftueshëm mediatik.

Figura 28. Perceptimet e arsyeve pse burrat paguhen më shumë për të njëjtin sport

**Shënim: Përqindjet kalojnë 100% pasi të anketuarit kanë pasur mundësi të zgjedhin më shumë se një përgjigje*

Përveç kësaj, gratë u nxitën gjithashtu të vlerësonin përgjigjet e tyre për mbulimin nga mediat e ndryshme dhe tifozerinë e krijuar. Ato vlerësuan deklarata të ndryshme në shkallë nga 1-10 ku 1 ishte "nuk pajtohem aspak" dhe 10 "pajtohem plotësisht". Përgjigjet e mesatares aritmetike janë të paraqitura më poshtë. Për shembull, siç tregon Figura 29, gratë pajtohen deri diku (6.95 nga 10) me faktin se media nuk arrin të tërheqë sponsorët e duhur për gratë në sport. Duke qenë se vështirësitë financiare ishin një nga sfidat kryesore të grave për të ndjekur një sport profesionalisht, ky konstatim është mjaft i rëndësishëm pasi që tregon nevojën për përmirësimin e mbulimit mediatik të grave sportiste në Kosovë. Për më tepër, gratë mesatarisht u pajtuan (5.72 nga 10) me deklaratën rreth perceptimit se gratë në përgjithësi kanë mbulim të kufizuar mediatik.

Figura 29. Deklaratat e Mbulimit të Medias

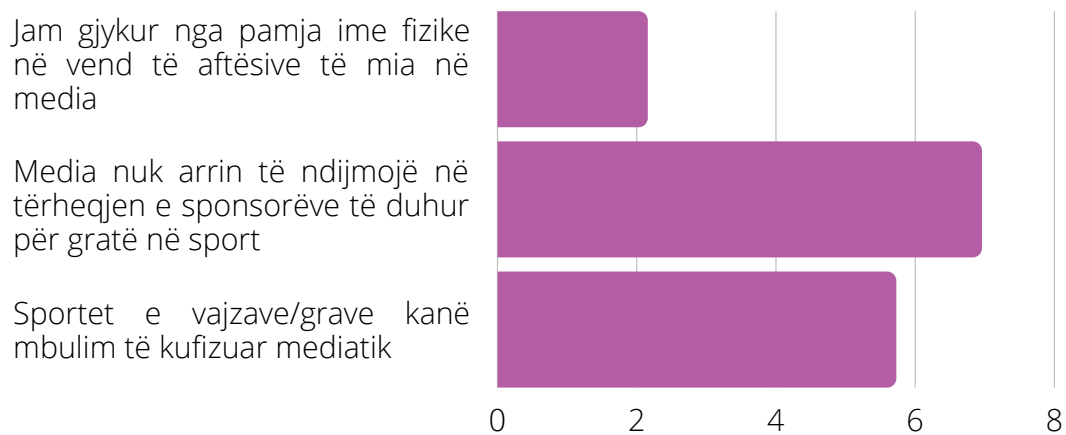
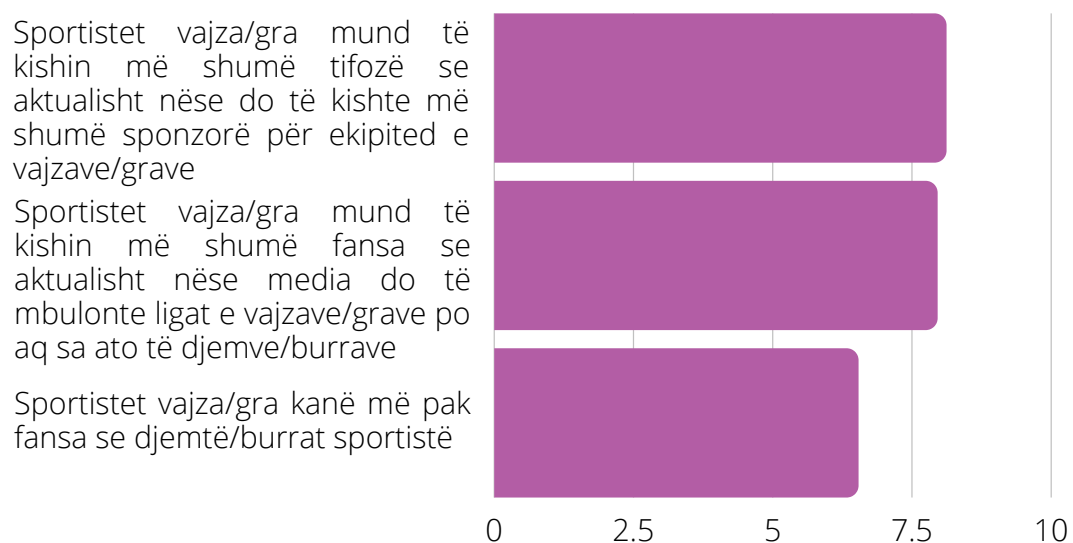

Figura 30 gjithashtu shpalos perceptimin e grave në lidhje me tifozerinë. Për shembull, ato pajtohen (8.11 nga 10) që gratë mund të kishin më shumë tifozë nëse do të kishte më shumë sponsorë për ekipet e tyre. Në mënyrë të ngjashme, ato besojnë se mund të kishin më shumë tifozë nëse media do t'u kushtonte vëmendje atyre aq sa i kushton sporteve të djemve/burrave (7.95 nga 10).

Figura 30. Deklaratat e bazës së tifozëve

Edhe diskutimet në fokus grupe paraqitën po të njëjtin realitet. Pjesëmarrësit u ankuan për përkrahje të vogël dhe tifozeri të mangët. Një sportiste deklaroi:

“Unë mendoj se përkrahja është shumë e vogël dhe se shumë rrallë ndodh të transmetohen lojërat tona në televizione. Zakonisht tifozët kryesorë që vijnë të na shohin janë prindërit dhe të afërmit”

(Pjesëmarrëse në fokus grupin me gra sportiste dhe trajnere)

Së fundmi, në këto diskutime u hap edhe tema se mbulimi mediatik është i domosdoshëm për gratë sportiste. Ato thanë se ky mbulim duhet të vijë nga forma të ndryshme mediatike përmes radios, fletushkave të ndryshme, dhe televizionit.

Kufizimet

Megjithëse raporti përfshin analizë cilësore dhe sasiore, ia vlen të theksohet se ka disa kufizime që rrjedhin kryesisht nga pjesa e punës në terren. Disa nga kufizimet janë përshkruar më poshtë:

- Në disa raste sportistët gra kishin pak privatësi në kryerjen e anketës duke qenë se edhe trajnerët donin të ishin pjesë e anketës dhe anketimi u zhvillua gjatë kohës që ishin në stërvitje. Kjo mund të ketë ndikuar drejtpërdrejt në përgjigjet e tyre dhe shkallën e lirisë në ofrimin e përgjigjeve të sinqerta.
- Ndoshta për shkak të gjatësisë së pyetësorit, ka pasë disa gra (48.6% e mostrës) sportiste që refuzuan të përgjigjen dhe si e tillë përgjigjet e tyre nuk mund të analizohen e të raportohen.

Përfundime dhe rekomandime

Ky raport kishte për qëllim të kapte një pamje gjithëpërfshirëse të qasjes së grave në sport dhe sfidave me të cilat përballen në sport. Fillimisht raporti u përpoq të kuptonte llojin e sportit të luajtur dhe nëse këto gra ishin pjesë e ndonjë federate sportive. Më pas, e rëndësishme ishte edhe identifikimi i sfidave kryesore me të cilat përballen gratë sportiste, të ndjekura nga pyetjet nëse familja e tyre kishte ndonjë ndikim në vendimin e tyre për të luajtur një sport, gjendjen e tyre financiare dhe perspektivat e pagës dhe subvencionimit nga sporti, qasjen në infrastrukturën e duhur sportive, shkallën e ekspozimit ndaj ngacmimeve seksuale dhe së fundi sa besojnë ato se marrin mjaftueshëm mbulim mediatik dhe kanë një bazë të larmishme tifozësh. Përveç kësaj, pjesa cilësore përmes diskutimeve në fokus grupe u përpoq të merrte këndvështrime të ndryshme mbi sfidat dhe mundësitë e grave sportiste nga perspektivat e akterëve përkatës. Të gjetuat e përgjithshme të këtij raporti janë:

- Mungesa e financimit dhe detyrimi për të punuar dy punë për të qenë e mundur të merren aktivisht me sport
- Mungesa adekuate e burimeve financiare për t'u marrë profesionalisht me sport

- Mungesa e hapësirave të lira për stërvitje në orare të përshtatshme kohore
- Stereotipet gjinore mbi ndikimin e sportit në format trupore – qasje seksiste
- Mungesa e njohurive për ta lajmëruar ngacmimin seksual, sidomos tek moshat e reja
- Mungesë e protokolleve nga ana e federatave të sportit në tërësi, për lajmërimin e rasteve të ngacmimit seksual, si dhe mungesa e komisioneve disiplinore për të trajtuar rastet e denoncuara
- Frikë nga stigmatizimi për të denoncuar ngacmimin apo abuzimin seksual
- Mungesa elementare të kushteve për trajnim dhe përkujdesje të higjienës personale pas ushtrimeve
- Mungesa e privatësisë në fusha sportive –detyrimi për të shfrytëzuar të njëjta hapësira
- Mungesa e mbulimit adekuat mediatik të ngjarjeve sportive të grave
- Nuk ka politika të qarta për të inkurajuar dhe identifikuar talentet – vajza dhe gra që të merren në mënyrë aktive-profesionale me sport
- Mbulimi i pamjaftueshëm mediatik i ngjarjeve sportive të grave

Sipas rezultateve të marra më sipër, rekomandimet janë si vijojnë:

- Rritja e mbulimit mediatik për gratë sportiste për të promovuar sportet e tyre dhe për t'u dhënë atyre mundësinë e gjetjes së sponzorëve dhe krijimit të tifozërisë
- Rritja e njohurive për subvencionet ekzistuese për të ndjekur një sport. Siç rezultoi nga anketa, jo shumë gra aplikojnë për grante edhe pse një nga sfidat kryesore me të cilat përballen ishte mungesa e financimit
- Rritja e subvencioneve qeveritare për gratë sportiste dhe ndërmarrja e masave afirmative për inkurajimin e pjesëmarrjes së grave në sport. Siç vunë në dukje përgjigjet e anketës, vetëm rreth 7% e grave kanë marrë sponsorizime qeveritare pasi shumica financohen privatisht nga klubi ku ato luajnë
- Rritja e njohurive/mundësive të trajnimit për gratë që të kuptojnë se ku të raportojnë sjelljet e ngacmimeve seksuale që ndodhin brenda klubit të tyre sportiv. Siç u raportua nga përgjigjet, shumica e grave, veçanërisht ato më të reja, nuk ishin plotësisht në dijeni për protokollin e raportimeve të ngacmimeve seksuale dhe personin përgjegjës në federatë që duhet njoftuar në rast të ndonjë ngacmimi të mundshëm seksual
- Ngritja e kapaciteteve për trajtimin e rasteve të ngacmimit seksual në sport
- Krijimi i protokolleve të veçanta për trajtimin e ngacmimit seksual dhe abuzimit seksual në sport
- Krijimi i komisioneve disiplinore për trajtimin e rasteve të ngacmimit seksual nga ana e federatave
- Investimet infrastrukturore në objektet sportive për t'i modernizuar ato, duke përfshirë këtu investimet në zhveshtore për gra, qasjen e mjaftueshme në ujë të ngrohtë për dush dhe një sallë të caktuar sportive për t'u stërvitur
- Krijimi i kushteve adekuate fizike dhe kohore duke mundësuar kështu trajnim profesional dhe duke garantuar të drejtën e privatësisë
- Krijimi i një "task force" për adresimin e këtyre gjetjeve të udhëhequr nga ABGJ në bashkëpunim me organizatat jo-qeveritare në Kosovë

Shtojcat

Shtojca 1: Udhëzues për moderimin e fokus grupeve për sportistët gra

Udhëzues për Moderimin e Fokus Grupeve “Sfidat e vajzave dhe grave sportiste profesioniste në Kosovë”

Kohëzgjatja: 1 – 1.5 orë

Numri i pjesëmarrësve: 6-8 për fokus grup

Karakteristikat demografike për të gjitha FG:

- **FG 1:** sportiste dhe trajnere që jetojnë në vende urbane
- **FG 2:** sportiste dhe trajnere që jetojnë në vende rurale

Pjesa I: Hyrje (10 minuta)

- Prezantimi i pjesëmarrësve
- Shpjegimi i metodave të punës dhe qëllimi i diskutimit
- Krijimi i një atmosfere relaksuese dhe të këndshme
- Ngrohja - bërja e pyetjeve në lidhje me profesionin, moshën, hobi, etj.

Pjesa II: Sfidat e Sportisteve Profesioniste (60-70 minuta)

1. Si keni vendosur të merreni me sport? Çfarë ju ka shtyrë të zgjedhni sportin me të cilin merreni?
2. A ju përkrah familja në këtë profesion?
3. A merreni edhe me ndonjë profesion tjetër? A keni punë tjetër?
4. A mendoni se ka mjaftueshëm gra sportiste në Kosovë?
5. Cilat janë sfidat kryesore me të cilat ballafaqoheni ju dhe në përgjithësi sportistët profesioniste në Kosovë? **nxisni diskutimin duke përmendur kushtet financiare personale, financimi nga donatorët, fansat në numër të vogël, obligimet familjare, mbulim i kufizuar mediatik, etj. – të shpenzohet shumë kohë në këtë pyetje*
6. Nëse ka trajnere në mesin tonë, si dallojnë sfidat tuaja nga ato të lojtareve?
7. A merrni pagë si sportiste profesioniste? Nga kush paguheni? **nxisni diskutimin duke përmendur qeverinë, pronarët privat të ekipit, donatorët, tjetër*
8. Po subvencione? Keni marrë ndonjëherë?
 - a. Nëse po, nga kush?
 - b. A keni mjaft informata për mënyrën e aplikimit për to?
 - c. A janë kriteret e qarta?

- d. Nëse keni aplikuar apo marrë ndonjë subvencion, për çfarë aktiviteti specifik e keni marrë atë?
9. 1. Si e shihni rolin e drejtorive në nivel komunal? Po të federatave? Po të OJQ-ve? në raport me përfshirjen dhe nxitjen e pjesëmarrjes në sport për gratë. Ju lutem elaboroni në detaje për secilën.
- a. A mendoni se keni përkrahje të mjaftueshme nga ndonjëra prej tyre?
- b. Çfarë mund të bëjnë më shumë?
10. Si e shihni mbulimin e sportit të grave në media?
- a. A mbulohet mjaftueshëm?
- b. Sa përkrahin mediat gratë në sport? A ka raste specifike kur e ndjeni këtë përkrahje më shumë?
- c. Çfarë mendoni se mund të bëjnë dhe do të donit që mediat të bënin më shumë për gratë sportiste?
11. A mendoni se ka pasur progres në perceptimin e grave sportiste si dhe vlerësimin e pjesëmarrjes së tyre me sport?
- a. Nëse po, pse?
- b. Nëse jo, pse?
12. A keni përjetuar ndonjëherë tallje/bullizim apo ngacmim tjetër, si p.sh. seksual, ju apo a mendoni se ka përjetuar ndonjëherë dikush nga koleget tuaja nga akterë të sportit (trajnerë, mjekë të sportit, donatorë etj.) **nxisni diskutimin duke përmendur prejje/ledhatime të padëshirueshme, shikime sugjестive, komente për trupin, pyetje rreth jetës personale/private, etj.*
- a. A është e lehtë apo e vështirë të kuptohet secila situatë e ngacmimit seksual e cila mund të jetë indirekte? Si do t'i përshkruanit këto situata?
- b. A dini se a ka ndonjë mekanizëm ku mund të raportoni situata të tilla?
- i. Nëse ka, a keni raportuar ndonjëherë dhe si ka shkuar procedura?
- ii. Nëse ju jo, a keni dëgjuar për ndonjë rast të ngjashëm? A mund të na tregoni në vija të trasha rrjedhën e rastit?
13. Po sa i përket objekteve sportive? Në çfarë salla/fusha ushtroni/stërviteni?
- a. A i keni kushtet e mira? **nxisni diskutimin duke përmendur zhveshtoren, dush kabinën, temperaturën e dhomës dhe të ujit për dush, etj.*
- b. A i keni të veçanta apo i ndani me burrat sportistë?
- i. Nëse po? A ju rastis të stërviteni në të njejtin orar?
- ii. A ndiheni rehat apo jo? **nxisni diskutimin duke përmendur zhveshtoren, dush kabinën, , etj. Elaboroni.*
14. A ka diçka tjetër që dëshironi ta ndani prej përvojës tuaj si sportiste që nuk u përmend deri tani?

Pjesa III: Përmbyllje (5 minuta)

- Faleminderit për pjesëmarrjen
- Ndonjë gjë për të shtuar
- Konfirmoni vlerën e mendimeve të pjesëmarrësve

Shtojca 2: Udhëzues për Moderimin e Fokus Grupeve për përfaqësuesit institucionalë dhe të OJQ-ve

Udhëzues për Moderimin e Fokus Grupeve “Sfidat e vazhate dhe grave sportiste profesioniste në Kosovë”

Kohëzgjatja: 1 – 1.5 orë

Numri i pjesëmarrësve: 6-8 për fokus grup

Karakteristikat demografike për të gjitha FG:

- **FG 3:** përfaqësues komunalë
- **FG 4:** përfaqësues të institucioneve publike/federatave/etj.
- **FG 5:** përfaqësues të OJQ-ve sportive ose të ngjashme

Pjesa I: Hyrje (10 minuta)

- Prezantimi i pjesëmarrësve
- Shpjegimi i metodave të punës dhe qëllimi i diskutimit
- Krijimi i një atmosfere relaksuese dhe të këndshme
- Ngrohja - bërja e pyetjeve në lidhje me profesionin, moshën, hobi, etj.

Pjesa II: Sfidat e Sportisteve Profesioniste (60-70 minuta)

1. A mund të na thoni mendimin tuaj rreth vendimit të grave në Kosovë që të merren me sport?
2. A përkrahen mjaftueshëm nga familja për t'u marrë me sport?
3. A e dini se a ka ndonjë grua sportiste profesioniste e cila merret vetëm me sport, apo mendoni që ushtrojnë edhe ndonjë profesion tjetër?
4. Përafërsisht, sa vjet zgjat karriera e një gruaje sportiste në Kosovë?
5. A mendoni se ka mjaftueshëm gra sportiste në Kosovë?
6. Cilat janë sfidat kryesore me të cilat ballafaqohen sportistët profesioniste në Kosovë?
**nxisni diskutimin duke përmendur kushtet financiare personale, financimi nga donatorët, fansat në numër të vogël, obligimet familjare, mbulim i kufizuar mediatik, etj. – të shpenzohet shumë kohë në këtë pyetje*
7. A marrin paga sportistët profesioniste? Nga kush paguhen? *nxisni diskutimin duke përmendur qeverinë, pronarët privat të ekipit, donatorët, tjetër
8. A ka mjaftueshëm subvencione për gratë sportiste profesioniste?
 - a. Nga kush ndahen zakonisht?
 - b. Si shpallen informatat për këto subvencione? A ka kritere të qarta?
 - c. Për çfarë aktiviteti specifik ofrohen subvencionet?
9. Cili është roli i drejtorive në nivel komunal? Po i federatave? Po i OJQ-ve? – në raport me përfshirjen dhe nxitjen e pjesëmarrjes në sport për gratë. Ju lutem elaboroni në detaje për secilën.
 - a. A mendoni se i përkrahen mjaftueshëm gratë në sport?

- b. Çfarë mund të bëni/bëjnë më shumë?
10. Si e shihni mbulimin e sportit të grave në media?
- a. A mbulohet mjaftueshëm?
- b. Sa përkrahin mediat gratë në sport? A ka raste specifike kur e ndjeni këtë përkrahje më shumë?
- c. Çfarë mendoni që mediat mund të bëjnë më shumë për gratë sportiste?
11. 1. A mendoni se ka pasur progres në perceptimin e grave sportiste si dhe vlerësimin e pjesëmarrjes së tyre me sport?
- a. Nëse po, pse?
- b. Nëse jo, pse?
12. A mendoni se gratë sportiste përjetojnë tallje/bullizim apo ngacmim seksual nga akterë të sportit (trajnerë, mjekë të sportit, donatorë etj?) **nxisni diskutimin duke përmendur prekje/ledhatime të padëshirueshme, shikime sugjестive, komente për trupin, pyetje rreth jetës personale/private, etj.*
- a. A është e lehtë apo e vështirë të kuptohet secila situatë e ngacmimit seksual e cila mund të jetë indirekte? Si do t'i përshkruanit këto situata?
- b. A dini se a ka ndonjë mekanizëm ku mund të raportoni situata të tilla?
- i. Nëse ka, a raportojnë mjaftueshëm?
- ii. Si përfundojnë këto raste?
- iii. A ka mekanizma në institucionin tuaj (nëse komunë, apo inst. Qendror) që trajton këto çështje?
- iv. Po OJQ-të a kanë ndonjë program/aktivitet për raste të tilla?
13. Po sa i përket objekteve sportive? A mendoni se ka mjaftueshëm objekte sportive për gratë?
- a. A i kanë kushtet e mira? **nxisni diskutimin duke përmendur zhveshtoren, dush kabinën, temperaturën e dhomës dhe të ujit për dush, etj.*
- b. A e dini se a i kanë të veçanta apo i ndajnë me sportistët burra? Elaboroni.

Pjesa III: Përmbyllje (5 minuta)

- Faleminderit për pjesëmarrjen
- Ndonjë gjë për të shtuar
- Konfirmoni vlerën e mendimeve të pjesëmarrësve

